

ISSN 1233-4901

Drama

Poradnik
dla nauczycieli i wychowawców

53

Zeszyt

2007

D R A M A

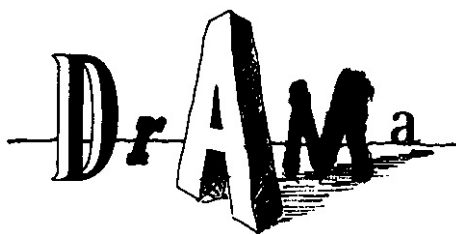
REDAKTOR NACZELNA
ALICJA PRUSZKOWSKA

WSPÓLREDAKTOR
HALINA MACHULSKA

REDAKTOR NAUKOWY
JAN TATAROWICZ

OPRACOWANIE GRAFICZNE
TADEUSZ KAZUBEK

DYREKTOR WYDAWNICTWA
TADEUSZ PRUSZKOWSKI

Zeszyt 53

2007

Poradnik
dla nauczycieli i wychowawców

SPIS TREŚCI:

str.

ALICJA PRUSZKOWSKA: Drama – przeciw agresji i przemocy3	ELŻBIETA KISKA-KOŁODZIEJ: Drama a świat podstawowych ludzkich wartości 20
BARBARA PRZYBYLSKA-MATULA: Dziecko nadpobudliwe psychoruchowo w zespole klasowym (szkoła podstawowa) ...5	ELŻBIETA KISKA-KOŁODZIEJ: „Decyzja osvajania niesie ze sobą ryzyko łez” – czyli jak zdobyć i utrzymać prawdziwą przyjaźń (gimnazjum, liceum) 23
ALEKSANDRA BASTA: Emocjonalne dostrajanie się, czyli empatia (gimnazjum) 7	KATARZYNA WYPLER: „Jak cię widzą, tak cię piszą”(gimnazjum) 26
JAROSŁAW REBELIŃSKI: Po drugiej stronie lustra – problemy w komunikacji między dziećmi a rodzicami (gimnazjum) 10	Kronika PO ASSITEJ 30
JUSTYNA JUSZCZAK: Odmawiania można się nauczyć, czyli jak być asertywnym – na podstawie baśni „Ogród złotwi” (szkoła podstawowa) 14	

Zapraszamy na naszą NOWĄ stronę internetową!
<http://www.drama.edu.pl>

Alicja Pruszkowska

DRAMA – przeciw agresji i przemocy

W ostatnich latach obserwujemy zwiększenie się skali problemów wychowawczych zarówno w szkole, jak i środowisku lokalnym uczniów. Raz po raz jesteśmy elektryzowani wiadomościami o agresywnych czy wręcz brutalnych zachowaniach dzieci i młodzieży, nie tylko z rodzin patologicznych. O eskalacji przemocy oraz innych negatywnych zjawisk życia szkolnego i pozaszkolnego świadczą doniesienia medialne, nasze codzienne doświadczenia i wyniki prowadzonych w tym zakresie badań. Te ostatnie dowodzą (CBOS-2006), że ok. 62% dzieci szkołę traktuje jako miejsce niebezpieczne. Potwierdza to również 31,5% nauczycieli. Powszechnie znane są wypadki samobójstwa młodych w wyniku szykan ze strony rówieśników czy starszych kolegów, zmuszania słabszych fizycznie do płacenia haraczu agresorom, picia alkoholu, palenia papierosów czy brania narkotyków bądź znęcania się nad nauczycielami. Stwarzają one atmosferę terroru w grupie i często wywołują lęk przed szkołą. Jedną przemoc rodzi zazwyczaj następną, zaś jej ofiary z czasem przyjmują to zjawisko jako stałą cechę otaczającej nas rzeczywistości.

Sprawą palącą jest więc diagnozowanie zachowań patologicznych oraz poszukiwanie środków zaradczych i naprawczych. Dlatego do dyskusji o trudnych problemach, dotyczących współczesnej młodzieży, włączają się różni specjaliści, m. in. pedagodzy, psychologowie, socjologowie, socjoterapeuci, a także policjanci i kryminolodzy. •ródła agresji dostrzegają oni przede wszystkim w rodzinie, która w ostatnich latach przeżywa głęboki kryzys, a także w szkole, sprzyjającym klimacie dla zachowań przemocowych oraz w upadku norm moralnych i prawnych.¹⁾

Do aktów przemocy pobudza m. in. brak wzorców społecznych w środowisku, stan zdrowia uczniów, bieda w ich domu czy też doświadczenie samotności, nieobce dzieciom dobrze sytuowanym, które niejednokrotnie mają wszystko, oprócz ciepła i bliskich kontaktów z rodzicami, warunkujących prawidłowy rozwój młodego człowieka. Te negatywne emocje znajdują zazwyczaj ujście w szkole, która staje się również środowiskiem agresywnym.

Jak rozwiązywać systematycznie narastające problemy wychowawcze? Jak pracować z dziećmi nieprzystosowanymi społecznie? Jakich użyć metod i środków, żeby rozładowywać napięcia, stresi, frustracje uczniów, eliminować agresję, przemoc oraz inne przejawy niepożądanych zachowań?

Z pomocą przychodzi tu przede wszystkim **drama**, uznawana za metodę edukacji człowieka XXI wieku. Stanowi ona bowiem swoisty trening życia. Uczeń, działając w rolach, staje się twórcą różnych sytuacji fikcyjnych, pozostających jednak w ścisłym związku z obiektywną rzeczywistością. Wypróbowuje bowiem na sobie, np. co czuje i myśli „kat” oraz jego „ofiara” (zamiana ról), jakie są skutki oszustwa i kradzieży, co przeżywa matka czekająca na córkę późno wracającą do domu, jak ojciec odbiera wiadomość o tym, że syn został zatrzymany przez policję z grupą bijących przechodnia narkomanów, co traci ktoś bezpowrotnie, uciekając z domu itd. W ten sposób dziecko uczy się empatii, wychodzi poza ciasny krąg własnego „ja”, poznaje odczucia i punkt widzenia innej osoby, dzięki czemu zaczyna rozumieć popełniane błędy i przygotowuje się do dokonywania właściwych wyborów już nie w świecie kreowanym na zajęciach dramatycznych, a w świecie rzeczywistym. Wyzwolone

¹⁾ Agresja w szkole, Red. Andrzej Rejzner, Warszawa 2004, s. 5.

poprzez działania w rolach dyspozycje twórcze młodego człowieka budzą niejednokrotnie jego aspiracje życiowe, chęć do tego, by „zagrać” siebie samego takim, jakim nigdy ktoś nie był, by zacząć być takim, jakim mógłoby się być.²⁾

Nierzadko nauczyciel dramy podejmuje działania naprawcze nie tylko na lekcji, ale także w domu ucznia, prowadząc socjalizację rodzin patologicznych czy oferując pomoc rodzinom dobrze sytuowanym, ale niewydolnym wychowawczo. Wymaga to dodatkowych kwalifikacji, zapewniających efekty w edukacji i terapii. Ww. zadanie postawił przed sobą Polski Ośrodek ASSITEJ, tworząc projekt **Ognisk Marzeń**, zaakceptowany przez **Krajową Agencję Programu Leonardo da Vinci w 2006 r.** Będą one promowały edukację przez teatr i dramę, w celu ratowania dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. Dla zdobycia specjalistycznych kompetencji w tym zakresie 12-osobowa grupa pedagogów dramy i absolwentów Szkoły Aktorskiej Haliny i Jana Machulskich wyjedzie na 9-tygodniowy staż do Winchester (Wielka Brytania) i Lingen (Niemcy), gdzie będzie się doskonalić zawodowo pod kierunkiem prawdziwych Mistrzów. Poznane tam techniki czy narzędzia pracy o standardzie europejskim zostaną użyte do zakładania i prowadzenia placówek edukacyjno-terapeutycznych, niosących pomoc dzieciom popadającym w różne kłopoty. Ośrodki te powstaną najpierw w Warszawie, a później także w innych miejscowościach Polski.

Niektórzy z beneficjentów prezentują swoje doświadczenia już w **niniejszym, 53. zeszycie** kwartalnika „Drama”. Na jego treść składają się:

- artykuł **Barbary Przybylskiej-Matuli**, wraz z zestawem ćwiczeń ułatwiających pracę z dziećmi nadpobudliwymi
- rozważania **Aleksandry Basty** o możliwościach uczenia empatii przez improwizowane działania w rolach
- propozycja zajęć autorstwa **Jarosława Rebelińskiego**, poświęconych kształceniu umiejętności komunikacji między rodzicami a dziećmi
- przepis **Justyny Juszcak** na asertywność

- artykuł i scenariusz zajęć **Elżbiety Kiskiej-Kolodziej** o wychowywaniu młodych ludzi ku wartościom
- konspekt zajęć **Katarzyny Wypler**, zachęcających uczniów do dbałości o swój wygląd, swoją cielesność.

Celem dramy prezentowanej przez ww. Autorów jest wspieranie dzieci i młodzieży w porządkowaniu uczuć osobistych, rozpoznawaniu problemów własnych i problemów otoczenia, poszukiwaniu rozwiązania tych dylematów, a także budzenie w uczestnikach zajęć wiary w siebie i możliwość przeobrażenia oraz wzbogacenia swojego życia. W ten sposób drama wprowadza uczniów w wielkie obszary kultury humanistycznej, czyli kultury wolnej od agresji, przemocy czy manipulacji pojęciami dobra i zła. Uczy więc człowieczeństwa, udzielając odpowiedzi na podstawowe pytania: **Po co istnieję? Jaki jest sens życia?**

Tym ważnym **sprawom wychowawczym poświęcamy cały obecny zeszyt naszego czasopisma. Po raz pierwszy ukazuje się ono w wersji elektronicznej**, by z wyżej wymienionych propozycji mogło skorzystać jak najwięcej Czytelników, którzy nie chcą patrzeć bezradnie na różne wynaturzenia życia szkolnego i pozaszkolnego.

Życzymy powodzenia w zapobieganiu społecznym zachowaniom uczniów oraz w wychowaniu do wartości – z zastosowaniem dramy, metody edukacji człowieka XXI w.

SOS Wioski Dziecięce w Polsce
czekają na Twoją pomoc.

Warszawa, ul. Puławska 232

Konto: Bank BPH
87 1060 2751 0000 4099 4006 3582

²⁾ Na podstawie przemówienia J. Moreno na Międzynarodowym Kongresie Psychodramy w Nowym Jorku w maju 1972 (wg K. Pankowskiej, Pedagogika dramy, teoria i praktyka, Warszawa 2000, s. 171).

Barbara Przybylska-Matula

Dziecko nadpobudliwe psychoruchowo w zespole klasowym

Identyfikacja problemu

Wychowywanie to długotrwały i skomplikowany proces, na którego przebieg wpływa szereg czynników wzajemnie warunkujących się, działających w różnych powiązaniach i współzależnościach. Jednym z nich jest w pewnym stopniu zespół wrodzonych cech indywidualnych dziecka. Wpływają one na postawy rodziców i wychowawców, kształtują ich oczekiwania i oceny, a czasem przysparzają trudności w realizacji określonego celu wychowawczego. Do takich psychofizycznych czynników należy **nadpobudliwość psychoruchowa**, dotycząca zarówno sfery ruchowej, jak i psychicznej. Przejawia się ona w postaci wzmożonego pobudzenia ruchowego, w nadmiernej reaktywności emocjonalnej oraz w specyficznych zaburzeniach funkcji poznawczych – głównie uwagi. Dziecko nadpobudliwe trudno jest zmobilizować, by siedziało spokojnie nawet wtedy, gdy rodzaj wykonywanej pracy wymaga szczególnej koncentracji.

Uczniowie z tym problemem doświadczają zazwyczaj konkretnych **trudności**:

- odrzucenie przez rówieśników – nerwowa energia odpycha od nich kolegów. Przechodzenie w sposób niemożliwy do przewidzenia od śmiechu do płaczu powoduje, że rówieśnicy uważają ich za dziwaków.
- poważne problemy z nauką szkolną – bardzo trudne jest dla nich pozostanie na swoim miejscu, skoncentrowanie się na lekcji. Mają także kłopoty związane z nauką szkolną, z postrzeganiem wizualnym (oczy mogą być doskonałe, ale mózg nie przetwarza właściwie odebranego sygnału).

W zespole klasowym każdy uczeń ma określone miejsce w strukturze społecznej lub inaczej –

zajmuje określoną pozycję, rozumianą jako całościowy kształt stosunków łączących go z kolegami w klasie. Miejsce to jest ważnym czynnikiem osobowościowym. Pozycja będąca wyrazem zaufania i przychylności zespołu sprzyja rozwojowi osobowości ucznia i jego dojrzewaniu społecznemu. I odwrotnie, pozycja ucznia odrzuconego, lekceważonego i niedarzonego zaufaniem, osłabia w nim wiarę w siebie, budzi poczucie krzywdy i nieufność do ludzi.

Realizując określony proces wychowawczy, musimy więc nie tylko liczyć się z mnogością wpływów działających na dziecko, ale je też modyfikować i regulować tak, aby stworzyć najkorzystniejsze warunki prawidłowego rozwoju jednostki.

Wychowawca klasy, nauczyciel przedmiotu, rodzice i samo dziecko nadpobudliwe mogą wpływać na to, jaką pozycję uczeń zajmie wśród swoich kolegów.

W pracy z dzieckiem nadpobudliwym psychoruchowo nauczyciele powinni kierować się następującymi **zasadami**:

- **Tworzenie atmosfery uznania**

Można to uzyskać poprzez mówienie dziecku o jego osiągnięciach. Świadomie rezygnuje się wtedy z krytyki. W sytuacjach odprężenia dziecko łatwiej przyswoi sobie nowe formy zachowania.

- **Bliski kontakt**

Nauczyciel to dla dziecka osoba ważna. Dziecko wie, że jest przez niego akceptowane, zwłaszcza w sytuacji, gdy dajemy mu odczuć, iż interesują nas jego problemy, doznania.

- **Otwartość**

Mówienie o wielu sprawach daje możliwość wspólnego rozwiązywania problemów. Dziecko uniknie wtedy poczucia, że zostało samo ze swoimi rozterkami.

● Istnienie norm

Normy muszą być wprowadzane wspólnie z dzieckiem po to, by zrozumiało celowość ich stosowania i je akceptowało.

W mojej pracy z dziećmi nadpobudliwymi psychoruchowo w **szkole podstawowej** wykorzystuję:

1. Ćwiczenia ruchowe, w których organizowaniu odwołuję się do metody W. Sherborne. Uwzględnia ona szereg ćwiczeń, pomagających dziecku nadpobudliwemu w uczeniu się panowania nad swoimi zachowaniami. Należą tu:

a. ćwiczenia prowadzące do poznania własnego ciała:

- wyczuwanie własnego ciała,
- nazywanie części ciała.

Na tej podstawie może wykształcić się u dziecka świadoma kontrola ciała i jego ruchów, a zatem także zachowania.

b. ćwiczenia pozwalające zdobyć pewność siebie i poczucie bezpieczeństwa w otoczeniu

Ćwiczenia te ściśle związane są z wcześniej wymienionymi. Poznanie siebie daje bowiem później pewność w działaniu oraz ułatwia nawiązywanie kontaktów z innymi. Ćwiczenia te umożliwiają dziecku poznawanie otoczenia, a w konsekwencji pomagają czuć się swobodnie i nie obawiać innych ludzi.

c. ćwiczenia ułatwiające nawiązywanie kontaktu i współpracy

Mają one uczyć dziecko koncentracji, zwracania uwagi na osobę, z którą współdziała w czasie wykonywania zadań.

2. Zabawy i ćwiczenia rozwijające umiejętności komunikacyjne.

Sprawne porozumiewanie się jest podstawową umiejętnością społeczną. Komunikacja bez zakłóceń pozwala na:

- osiaganie wzajemnego zrozumienia,
- wzajemne oddziaływanie,
- kształcenie umiejętności rozwiązywania problemów.

3. Działania plastyczne uczniów.

Ich celem jest:

- zmniejszenie chaotyczności wyładowań ruchowych,

- wydłużenie okresu koncentracji uwagi,
- wzmocnienie wiary we własne siły,
- wyrobienie umiejętności kończenia pracy,
- zainteresowanie się końcowym rezultatem pracy.

Moi uczniowie często wykonują następujące prace:

- stemplowanie na papierze,
- kopiowanie rysunków,
- obrysowywanie wzorców,
- rysowanie lub malowanie na gazecie,
- rysowanie kredą na ciemnym papierze,
- wysypywanki z piasku,
- rysowanie nitką,
- kompozycje ze sznurka i kolorowych włóczek,
- malowanie „mokre w mokrym” itp.,
- malowanie na podkładzie z kaszy,
- kolorowe wydzieranki,
- płaskorzeźba z plasteliny,
- modelowanie z wałeczków itp.

Niżej podaję **przykłady ćwiczeń wyrabiających umiejętności nawiązywania kontaktów i współpracy.**

1. Ćwiczenia ruchowe (wg programu W. Sherborne)

a. ćwiczenia prowadzące do poznania własnego ciała:

- wyczuwanie brzucha, pleców w pozycji leżącej (ślizganie się na brzuchu, plecach),
- wyczuwanie nóg (chodzenie, bieganie na sztywnych nogach i na ugiętych nogach),

b. ćwiczenie ułatwiające nawiązanie kontaktów z partnerem:

- prowadzenie „ślepcą” (ćwiczący zamyka oczy i jest prowadzony dotykiem lub głosem).

2. Ćwiczenia oddechowe

- a.** wdmuchiwanie powietrza do butelki,
- b.** „wąchanie kwiatków” – dziecko zamyka oczy, prowadzący opowiada o drzewie z przepięknie pachnącymi kwiatkami. Dziecko wyobraża sobie, jak wącha te kwiaty – wdech, wydech.

3. Wykonywanie pracy plastycznej – odtwórczej.

„Kopiowanie rysunku” – dziecko wybiera dowolny rysunek, przykłada kalkę kreślarską, kopiuje rysunek. Następnie wypełnia go kolorowymi kredkami świecowymi – wg wzoru.

4. Ćwiczenie dramowe – „Lustra”.

Dziecko obserwuje oczy prowadzącego ćwiczenie i stara się być lustrzanym odbiciem jego twarzy. Później, odwrócone tyłem, wsłuchuje się w oddech nauczyciela i go naśladuje. Wyczuwa moment, kiedy prowadzący chce się odwrócić i odzwierciedla ten ruch.

W kolejnej wersji „lustra” – dziecko naśladuje ruchy tej osoby przy porannej toalecie lub gimnastyce.

5. Ćwiczenia dramowe – „Kamienie na rzece”.

Zadaniem dziecka jest przejście po rozłożonych na podłodze kawałkach gazet tak, jakby to były kamienie na rzece. Następnie utrudniamy zadanie, zasłaniając dziecku oczy – kierujemy jego krokami, a gazety usuwamy.

6. Ćwiczenie dramowe – „Zwierzęta”.

Dziecko zamyka oczy i wyobraża sobie, że jest w lesie.

Osoba prowadząca mówi: *jesteś bardzo łagodnym zwierzątkiem. Spotykasz inne zwierzę, które jest bardzo agresywne. Wyobraź sobie, co się stanie, gdy oboje się spotkacie. A teraz zmiana ról – ty jesteś agresywny i spotykasz zwierzę bardzo przyjazne.*

Po każdej zabawie nauczyciel inicjuje rozmowę o odczuciach dzieci (sposób wyrażania uczuć, emocji oraz porozumiewania się). Z ćwiczeń tych można zbudować pewną całość tematyczną, mającą jakąś fabułę, akcję i służącą rozwiązywaniu konkretnego problemu emocjonalnego, poznawczego, życiowego. Tak powstanie scenariusz zajęć, powiązany z planem dydaktycznym i wychowawczym nauczyciela.

Bibliografia:

- Irena Czajkowska, Kazimierz Herda, Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole, Warszawa 1989.
- Dziecko w zabawie i świecie języka, Red. Anna Brzezińska, Tomasz Czuba, Grzegorz Lutomski, Błażej Szymkowski, Poznań 1995.

Aleksandra Basta Gimnazjum

1

Zajęcia półtoragodzinne

Temat:
Emocjonalne dostrajanie się, czyli empatia

Wprowadzenie dla nauczycieli

Proponowane przeze mnie zajęcia pochodzą z autorskiego cyklu – *Rozwój inteligencji emocjonalnej (EQ) poprzez zajęcia dramowe*, adresowanego do młodzieży w wieku gimnazjalnym. Badałam jego efektywność zarówno w szkole wiejskiej, jak i miejskiej.

Dlaczego ważny jest rozwój inteligencji emocjonalnej u młodych osób? Bardzo upraszczając, inteligencję emocjonalną możemy określić jako ten rodzaj inteligencji, który jest odpowiedzialny za umiejętność zarządzania samym sobą i naszymi związkami z innymi ludźmi. Inteligencja emocjonalna obejmuje takie umiejętności, jak: motywacja osobista, osobiste panowanie nad celem swojego życia i intencjami, świadomość przeżywanych emocji i wyrażanie ich w społecznie akceptowalny sposób, empatia, kompetencja społeczna, umożliwiająca budowanie sieci relacji społecznych i wzmacnianie wzajemnych więzi, woła walki pozwalająca nam sprostać wewnętrznym i zewnętrznym konfliktom, a także osobista siła oddziaływania, ułatwiająca osiąganie zamierzonych celów.

Młody człowiek, kończąc gimnazjum – kolejny podstawowy etap edukacji, wkracza w dorosłe życie. Czy jest do niego mentalnie, moralnie, społecznie przygotowany? Czy ma ugruntowany system wartości, czy wie, co chce osiągnąć? Czy potrafi wybierać? Dojrzałość emocjonalno-społeczna nie zawsze idzie w parze z dojrzałością fizyczną. Prowadząc na lekcjach wychowawczych lub w świetlicach socjoterapeutycznych tego typu zajęcia, możemy pomóc młodemu człowiekowi w rozwoju osobistym i w nawiązaniu relacji z innymi ludźmi.

mi. Doskonałą metodą nabywania umiejętności z zakresu EQ jest drama, którą B. Way określił jako „ćwiczenie życia”.

Tematem niniejszych zajęć jest **EMPATIA**, czyli umiejętność rozumienia, w jaki sposób inne osoby postrzegają różne sytuacje. Jej istotę stanowi zdolność do współodczuwania, wiążąca się z koniecznością poznania perspektywy innych ludzi i umiejętnością spojrzenia na sprawy z pozycji ich systemu przekonań i wartości. Ktoś, kto nie posiada tej umiejętności, nie potrafi dostrzec ani ocenić stanów emocjonalnych drugiego człowieka. **Empatia to jeden z najsilniejszych hamulców zachowań agresywnych**, a także konieczny warunek rozwoju moralnego.

Ogólne cele zajęć:

- rozpoznawanie i nazywanie własnych uczuć i emocji, pobudzenie do refleksji związanych z tymi stanami,
- ćwiczenie umiejętności rozumienia zdarzeń z punktu widzenia drugiej osoby.

Cele szczegółowe jako przewidywane osiągnięcia

Chciałabym, aby uczestnik szkolenia po opracowaniu tego modułu:

- rozumiał, czym jest empatia,
- dostrzegł potrzebę rozwijania tej umiejętności emocjonalnej,
- potrafił świadomie przeżywać swoje emocje,
- rozpoznawał stany emocjonalne drugiej osoby, dekodując sygnały mowy ciała,
- potrafił wczuwać się w położenie drugiej osoby, przy zachowaniu swojej odrębności,
- potrafił uzasadnić swoje zdanie.

Przebieg zajęć:

1. Zapoznanie z celami zajęć.

Prowadzący zaprasza uczestników do przeżycia wielkiej, niezwykłej przygody, dzięki której odkryją w sobie klucz do świata dorosłych. Aby tak się stało, trzeba się otworzyć na to, co będzie się działo tu i teraz, zapomnieć o wszystkim, co się dzisiajszego dnia wcześniej wydarzyło.

2. Podążanie za liderem.

Prowadzący zajęcia zaprasza uczestników stojących w kręgu do zabawy w naśladowanie. Wymyśla jakąś postać ze świata fantazji i pokazuje serię gestów w rytm żywej muzyki (wyołbrzymia je). Reszta uczestników, ustawionych gęsiego, podąża za nim, wykonując te same gesty. Ważne, by lider swoją energią zachęcił uczestników do bezpośredniej zabawy i nieskrępowanych ruchów: skoków, obrotów dookoła swojej osi, czołgania się, śmiechu, wierzganania nogami itp.

Omówienie:

Prowadzący siada w kręgu razem z uczestnikami i zbiera ich wnioski, będące odpowiedzią na pytania:

— Jak im się podobało to ćwiczenie? (mogli się zrelaksować, rozluźnić)

— Co było ważne? (koncentracja na drugiej osobie, spostrzegawczość, skupienie)

— Jak inaczej mogliby nazwać to ćwiczenie? (naśladowanie, małpowanie)

— Czego mogliśmy się dowiedzieć, podążając za liderem i wykonując jego ruchy? (Nie wiemy, co czuł, dlaczego się tak zachowywał, co przeżywał). Prowadzący zapisuje wnioski na tablicy. Po jednej stronie wskaźniki empatii: *koncentracja na drugiej osobie, spostrzegawczość, skupienie, wyczuwanie*, a po drugiej stronie – *zaprzeczenie empatii: naśladowanie*. Posłużą one w późniejszej części zajęć do rozszyfrowania zagadki, co jest empatią, a co nią nie jest.

3. Rzeźba w pełni dostrojona.

W poprzednim ćwiczeniu podążaliśmy za naszym liderem, ale – tak jak stwierdzili uczestnicy – niewiele dowiadaliśmy się z tego o nim samym. Jak możemy poznać kogoś? Jak odkryć jego duszę? Jego uczucia? Uczestnicy dobierają się w pary: osoba A i osoba B.

Prowadzący umawia się z uczestnikami, że osoba A jest materiałem rzeźbiarskim – gliną, a osoba B rzeźbiarzem. Każdy „rzeźbiarz” losuje z „banku emocji” hasło, które ma wyrzeźbić, ale nie zdradza tego nikomu. Ukończone „dzieło” można ożywić, sprawić, by się poruszało. Natomiast zadaniem uczestników zajęć jest odgadnąć przedstawioną emocję.

Zamiana w parach.

Materiały: pudełko z napisem „bank emocji” + kartki z emocjami: *smutek, bezradność, gniew, wstyd, lęk, radość, czułość, panika, duma, zachwyt, szok, współczucie, tęsknota, nadzieja, zadowolenie, bunt* itp.

Omówienie:

Prowadzący siada w kręgu z uczestnikami i zbiera ich wnioski, będące odpowiedzią na pytania:

– Co wam się podobało w tym ćwiczeniu a co nie?
– Czy trudno było rozpoznać emocje, które przedstawialiście?

– Jakie uczucia, związane z rzeźbą, są dla was ważne: ciało w „rzeźbie” przyjęło jakąś postawę/pozycję; czy miało to wpływ na sposób widzenia świata? Co wówczas myśleliście? Co czuliście?

– Jakie skojarzenia z rzeczywistymi postaciami wywołały rzeźby?

– Czy łatwo wam było odszyfrować daną emocję? Czy kiedyś takiej doświadczaście?

– Do czego nam może być pomocna wiedza o tym, co ktoś odczuwa, przeżywa? (by nawiązać z nim kontakt, lepiej go zrozumieć)

Prowadzący wyjaśnia, że ta umiejętność, o której dziś rozmawiają i wokół której działają, nosi nazwę empatii. A empatia to współodczuwanie, to rozumienie czyjegoś punktu widzenia, dostrajanie się do tego, co ktoś przeżywa, ale nie bezmyślne naśladowanie drugiej osoby, nie kopiowanie czyichś zachowań.

4. Historia prawie jak z muzeum.

Anglicy mówią: „wejdź w moje buty a mnie zrozumiesz”. Człowieka możemy poznać nie tylko po jego słowach, gestach, ale także na podstawie jego wyglądu i przedmiotów, którymi się posługuje. Prowadzący zaprasza więc uczestników do szczególnego „muzeum”. Rozwija chustę, w której są drobne przedmioty takie, jak: zegarek (lepiej, żeby nie chodził), poźółkła fotografia, bilet z podróży, kolczyk, buteleczka perfum, szczyryk, bucik małego dziecka itp.. Uczestnicy tworzą 3-osobowe zespoły. Każdy zespół wybiera jeden przedmiot z „muzeum” i zastanawia się:

a) kto jest właścicielem tego przedmiotu (płeć, wiek)

b) jakie dramatyczne wydarzenie z życia tej osoby mogło być związane z tym przedmiotem.

Następnie każdy zespół ma za zadanie przedstawić to zdarzenie w punkcie kulminacyjnym. Prezentuje je w taki sposób, jakby zostało ono zatrzymane w kadrze, tj. stopklatce.

Następuje prezentacja stopklatek poszczególnych zespołów. Prowadzący daje sygnał – poprzez klaśnięcie w dłonie – i wówczas dany zespół zatrzymuje się na kilka sekund. Osoby, które nie uczestniczą w prezentacji, starają się odkodować sytuację i nazwać dochodzące tam do głosu emocje. Po prezentacji można nagrodzić dany zespół oklaskami, co zawsze pozwala obniżyć napięcie.

Omówienie:

Prowadzący siada w kręgu z uczestnikami i inicjuje rozmowę na temat wykonywanych zadań. Pyta:

– Co wam dało to ćwiczenie? Co mogliście dzięki niemu zrozumieć?

– Czy przysłowie angielskie: „wejdź w moje buty, a zrozumiesz mnie”, jest zdaniem prawdziwym? Do czego się przydaje rozumienie innych ludzi?

5. Łoża szyderców i pochlebców.

Prowadzący otwiera debatę na temat: „Empatia – potrzebna czy groźna?”

Uczestnicy losują role – łoża szyderców lub łoża pochlebców, a prowadzący jest moderatorem dyskusji. Ważne, by zaznaczyć, że dyskusja to nie walka, ale wymiana poglądów i szukanie porozumienia. Zadaniem nauczyciela jest tak prowadzić debatę, by umożliwiła odkrycie istoty empatii. To umiejętność dojrzałego życia, pozwalająca zrozumieć drugą osobę, motywy jej działania, przeżywane emocje, z zachowaniem swojej odrębności poglądów i emocji.

Omawiając powyższe doświadczenie, prowadzący stara się skierować uwagę uczniów na uczucia, doznania, jakie towarzyszyły działaniom w roli w określonej łoży. Powinni oni zrozumieć różnicę między empatią a naśladowaniem jakiejś osoby. Powinni uświadomić sobie, co dla nich od dziś znaczy EMPATIA, co odkryli dzięki tym zajęciom.

Jarosław Rebeliński Gimnazjum

2.

Temat:

Po drugiej stronie lustra – problemy w komunikacji między dziećmi a rodzicami

Wprowadzenie

Problemy w komunikacji pomiędzy rodzicami a dziećmi prowadzą bardzo często do trudności wychowawczych. Bywa, że ich przyczyna tkwi w tym, iż rodzice przestają rozmawiać i słuchać swoich dzieci. Wynika to z jednej strony z coraz większego tempa naszego życia, pogoni za sukcesem i pieniędzmi oraz frustracji związanej z niemożnością osiągnięcia tych celów, znajdującej ujście w kłótniach domowych. Z drugiej strony – pojawia się przepaść w rozumieniu świata dziecka, którego postawy często kształtuje telewizja, konsola komputerowa i Internet. Jest to świat rodzicom nieznanym, gdyż byli wychowywani w zupełnie innym systemie wartości. Oczywiście, ten scenariusz nie daje gotowych rozwiązań, próbuje jednak uczulić na **stosowanie często złych rozwiązań** w takich sytuacjach. Jednym z nich jest postawa ucieczkowa, która w najgorszym przypadku może skończyć się samobójstwem dziecka.

Moim założeniem było prześledzenie, co może się wydarzyć, kiedy komunikacja w rodzinie zawodzi, w którym momencie pojawia się problem i jak trzeba go rozwiązać.

Cele zajęć:

- poszukiwanie przyczyn oraz analiza społecznych i psychologicznych uwarunkowań przemocy,
- rozpoznawanie przyczyn konfliktu w rodzinie, nazywanie negatywnych zachowań poszczególnych osób,
- poszukiwanie konstruktywnego wyjścia z sytuacji problemowych,

- identyfikowanie i nazywanie uczuć, stanów emocjonalnych, określanie potrzeb człowieka i jego systemu wartości.

Pomoce:

20 kartek dużego szarego brystolu, ryza białego papieru A-4, kilka markerów oraz długopisy odpowiadające liczbie uczestników, taśma klejąca, plakiety z napisem: *matka, ojciec, Alex*, 3 zdjęcia przedstawiające *pobitego chłopca, żebrzącą staruszkę i starszego mężczyznę na wózku*. Można, oczywiście, wybrać inne zdjęcia wiążące się z sytuacjami, które mają miejsce na ulicy. Trzeba jednak pamiętać, że na jednym z nich musi być uwidoczniona przemoc.

Przebieg zajęć:

Pierwszy blok: Ucieczka – 2 godziny

Nauczyciel **wprowadza grupę w fikcję dramową**. Informuje, że gdy jechał na zajęcia, znalazł w autobusie zmiętą kartkę papieru. Miał ją wyrzucić do kosza, ale coś mu na to nie pozwoliło. Okazało się, że jest to list, który go zaintrygował. Prowadzący odczytuje tekst grupie:

List dziewczyny

Mam na imię Alex. Mam 16 lat. Jeżeli ktoś czyta ten list, to dobrze. Może mnie zrozumie i nie będzie oceniał. Ucieklam z domu. Dlaczego? Bo już dłużej tego nie mogłam znieść – albo długie milczenie, albo ciągle kłótnie moich rodziców. Nie wiem, co lepsze. Mogę się założyć, że nawet nie zauważyli mojego zniknięcia. Pewnie nadal siedzą w pokoju i kłócą się o byle co. Jestem sama. Tu gdzieś, nie wiem gdzie. Co mnie tu spotka, nie wiem. Może, kiedy (dalej są już nieczytelne słowa, rozmazane przez krople deszczu lub łez).

W rozmowie na temat listu uczestnicy mają zastanowić się, jakie mogły być powody ucieczki Alex. Czy było coś w otoczeniu bohaterki (np. w jej pokoju), co mogło wzbudzić podejrzenia rodziców. Prowadzący dzieli grupę na 3 zespoły i prosi o **stworzenie pokoju Alex**. Ma to być typowy pokój nastolatki. Do budowania pokoju Alex wykorzystu-

jemy przestrzeń, w której pracuje grupa, oraz wszystko, co znajduje się w naszym otoczeniu: krzesła, stoliki. Można również wyzyskać szary brytol, aby stworzyć z niego przedmioty, których nie ma, a które mogą zostać uznane za ważne.

Gdy grupy pracują, prowadzący rozdaje każdej z nich po trzy karteczki. Trzeba dla tych karteczek znaleźć miejsce w pokoju Alex. Są na nich takie hasła:

- Zawinięta w papier resztką nadjedzonej czekolady
- Zerwany złoty łańcuszek z serduszkami
- Podarty list miłosny, zaadresowany do Alex
- Zbite lustro
- Zdjęcie rodzinne, zrobione 2-3 lata temu na wspólnych (z rodzicami) wakacjach. Wszyscy na zdjęciu są szczęśliwi.
- Wyrwana kartka z pamiętnika, na której widać podkreślone zdanie: *Jeżeli dalej tak będzie, to zrobię to* (reszta wymazana)
- Pomięta kartka z klasówki z matematyki z oceną niedostateczną
- 10 nieodebranych połączeń w telefonie komórkowym
- Najnowszy model odtwarzacza MP4.

Po urządzeniu „pokojów” grupy nawzajem oglądają swoją pracę. W każdej z nich jest tzw. „oprowadzacz”, który odpowiada na pytania związane z przedmiotami znajdującymi się w pokoju. Po obejrzeniu tych pomieszczeń prowadzący prosi o **podzielenie się refleksjami**, związanymi z wizytą. Pomocne mogą być pytania typu: *Jaką historię opowiada ta przestrzeń? Co można odczytać z poszczególnych przedmiotów? Co zdarzyło się w życiu Alex i jej rodziny?*

Po omówieniu zadania prowadzący proponuje grupom, żeby jeszcze raz wróciły do urządzonych przez siebie pokojów i wybrały trzy **przedmioty** najbardziej **charakteryzujące bohaterkę**. Przedmioty te kładą na podłodze, na środku sali. Z wybranych w ten sposób rzeczy cała grupa próbuje stworzyć charakterystykę postaci. – *Kim była? Dlaczego właśnie te przedmioty uważają za ważne dla tej postaci i o czym to świadczy?*

Z sformułowanych przez uczniów wniosków wyłania się obraz zagubionej i pozostawianej samej sobie nastolatki, która ukrywa swoje problemy

przed najbliższymi. Zerwany łańcuszek czy list miłosny mogą świadczyć o nieszczęśliwej miłości, która skutkuje opuszczeniem się w nauce czy zajądaniem się czekoladą (jeden z objawów kompulsywnego jedzenia). Najważniejszy jednak fakt z życia Alex to samotność czy raczej poczucie osamotnienia, jakie jej towarzyszy. Ucieka, bo nie ma się do kogo zwrócić o pomoc.

Uczniowie dzielą się własnymi doświadczeniami dotyczącymi zachowań, jakie towarzyszą im w momencie, kiedy czują się samotni. Jakiej pomocy oczekują od innych?

Drugi blok: Charakterystyka rodziny Alex – 2 godziny

Prowadzący dzieli grupę na 3 zespoły. Każdy z nich ma pokazać w scenie improwizowanej, jak wyglądała **ostatnia chwila Alex, spędzona w rodzinie** przed podjęciem decyzji o ucieczce. Co się wydarzyło podczas rozmowy, a może co się nie wydarzyło? Prowadzący przed rozpoczęciem improwizacji informuje uczniów, że szukamy sytuacji konfliktowej (postawa Alex wobec rodziców), w której dziewczyna nie wytrzymuje napięcia związanego z ciągłymi kłótniami lub ignorowaniem jej przez rodziców i postanawia się od tego uwolnić, uciekając na ulicę.

Prowadzący prosi uczestników scenki o przyczenie identyfikatora z hasłami: *matka, ojciec, Alex*. W momencie największego napięcia konfliktu w scenie prowadzący zatrzymuje działanie uczniów i pogłębia jego rozumienie za pomocą pytań z zakresu **5 poziomów świadomości w stopklatce**. Ma to na celu odkrycie przed wszystkimi uczestnikami dramy postaw uczniów w rolach matki, ojca lub Alex. (*Co robią? Dlaczego to robią? Co chcą przez to osiągnąć? Skąd wiedzą, że tak należy postępować w danej chwili? Jaka jest ich filozofia życiowa?*) Udzielone przez uczniów odpowiedzi na zadane pytania wyjaśniają motywy postępowania rodziców i Alex. Pogłębiają rolę oraz rozumienie zachowań wykreowanych postaci.

Po zakończeniu scenek prowadzący prosi o cofnięcie się w czasie (**technika retrospekcji**) i ustalenie, w jakim momencie mogło dojść do pojawienia się problemów w rodzinie, których efektem była

ucieczka Alex. Uczniowie zwracają szczególną uwagę na sposób komunikacji w tej rodzinie. Czy każdy mówi i nikt nie słucha, czy rodzice rozmawiają z Alex o swoich problemach, np. o utracie pracy? W zależności od okresu cofnięcia się w czasie grupa jasno precyzuje możliwą przyczynę późniejszych wydarzeń. Każda z grup przedstawia wybraną przez siebie sytuację, po czym następuje omówienie scenek.

Prowadzący prosi o podzielenie się na 4 podgrupy. Następuje **podsumowanie wiedzy na temat głównej bohaterki**. Każda grupa dostaje na dużym brystolu pytania, na które odpowiada w formie pisemnej (**okno JoHarry**).¹⁾ Na pierwsze i drugie uczniowie odpowiadają, będąc w roli Alex:

1. *Co wiem o sobie i inni o mnie wiedzą?*

2. *Co wiem o sobie, ale inni o tym nie wiedzą?*

Na trzecie pytanie odpowiadają w roli przyjaciół, nauczycieli, kolegów z klasy, czyli osób trzecich:

3. *Czego nie wiem o sobie, ale inni o tym wiedzą?*

Na ostateczne pytanie odpowiadają, będąc z zewnątrz, jako obserwatorzy wydarzeń, którzy próbują przewidzieć przyszłość Alex:

4. *Czego nie wiem o sobie i inni o tym nie wiedzą?*

Celem, oprócz analizy stanów uczuciowych oraz **podsumowania wiedzy na temat bohaterki**, jest zebranie informacji, z różnego punktu widzenia, np. od osób trzecich – czego nie wiem o sobie, ale inni o tym wiedzą? Osiągamy w ten sposób pełnię obrazu postaci i łatwiej jest nam wczuć się w jej stan emocjonalny oraz sposób myślenia o sobie i o innych. Możemy również przyjąć pewne założenia, o których nikt nic nie wie, nawet sama Alex, np. o trafieniu na ulicę lub o uzależnieniu się od środków odurzających, które też stanowią formę ucieczki od rzeczywistości. Po napisaniu wszystkich odpowiedzi następuje ich odczytanie – zgodnie z kolejnością pytań.

Trzeci blok: ulica, niebezpieczeństwo, zagrożenie i przemoc – 3 godziny

Prowadzący prosi uczniów o poruszanie się po sali tak, jakby byli przechodniami na ulicy. Nie informując reszty grupy, prosi jednego z uczestników zajęć, aby podczas chodzenia upadał powoli na podłogę. Ćwiczenie kończy się w momencie, kiedy

prowadzący uzna, że wszyscy już zwrócili uwagę na leżącego człowieka. Po zakończeniu scenki prowadzący zadaje pytanie, jak zachowujemy się, kiedy widzimy kogoś leżącego na ulicy. Czy jesteśmy wobec niego obojętni? Uczestnicy dzielą się swoimi doświadczeniami. Ten prosty zabieg ma uświadomić uczniom, że często ludzie nie reagują w podobnych sytuacjach. Wynika to między innymi ze strachu o własne bezpieczeństwo czy zdrowie lub poczucia anonimowości, jakie daje ulica.

Pod koniec rozmowy prowadzący zadaje pytanie, w jakich jeszcze sytuacjach na ulicy reagujemy podobnie.

Po udzieleniu przez uczniów odpowiedzi prowadzący **rozdaje 3 fotografie**, na których widać: *po-bitego chłopca, żebrzącą staruszkę i starszego mężczyznę na wózku*. Następne zadanie polega na przedstawieniu w formie **żywego obrazu** zdarzenia, które mogło mieć miejsce na 5-10 minut przed tym, co widać na fotografii. Grupy pokazują, jak doszło do sytuacji ze zdjęcia. Po zakończeniu „pokazu” prowadzący prosi o zaprezentowanie, co **wydarzyło się później** (5-10 min) po tym, co widać na zdjęciu. Za każdym razem uczniowie, prezentując żywy obraz, wypowiadają krótkie zdanie zgodnie z tym, co mogłyby powiedzieć osoby ze zdjęcia. Celem ćwiczenia jest pokazanie w jednym ciągu zdarzeń (na kilka minut przed, w trakcie i po) zachowań ludzi, którzy są świadkami sytuacji ze zdjęć. Co myślał np. o żebrzącej staruszce lub starszej osobie na wózku? Czy przechodzą obok nich obojętnie? Jeżeli tak, to dlaczego? Jak zachowują się w przypadku agresji, przemocy?

Omawiamy nasze prezentacje.

Rozmowa powinna ukazać zagrożenia, jakie wiążą się z byciem na ulicy. Gdy pada hasło „przemoc”, prowadzący za pomocą „burzy mózgów” zapisuje na dużym brystolu wszystkie skojarzenia, związane z tym wyrazem.

Kartka z pamiętnika Alex

Po przeczytaniu określeń przemocy prowadzący informuje grupę, że Alex trafia do szpitala. Została pobita. Według raportu policji – prawdopodobnie chciano ją okraść, a ona postanowiła walczyć. Sprawców nie złapano. Odnajdujemy tam również zapis, że działo się to na ulicy w „biały dzień”, ale

nikt nie zareagował. Być może, gdyby ktoś coś zrobił, skończyłoby się na kilku siniakach.

Mijają dwa miesiące od tamtych wydarzeń. Alex wraca w pełni do sił. Kiedy porządkuje swoje rzeczy, pomiędzy kartkami z różnymi zapiskami odnajduje kartkę ze swojego pamiętnika. Jest to kartka opisująca dzień powrotu do domu ze szpitala. Alex zapisała tam cały przebieg rozmowy pomiędzy nią a rodzicami. Podczas czytania uświadamia sobie, jak wiele rzeczy zostało wtedy powiedzianych, dzięki którym nadal jest w domu z rodziną.

Następne zadanie uczniowie wykonują indywidualnie. Polega ono na napisaniu takiej właśnie „kartki z pamiętnika”. Co takiego zdarzyło się w rodzinie Alex, co powiedzieli sobie nawzajem ona i jej rodzice? Co zrozumieli? Jakie słowa zostały wypowiedziane? Co powiedzieli lub jak zachowali się rodzice Alex po jej powrocie do domu ze szpitala i jak Alex na to reagowała?

Napisanie kartek przez uczniów jest w dużej mierze diagnostyczne; stwarza okazję do poznania oczekiwań i potrzeb emocjonalnych grupy. Wszyscy napisane przez siebie kartki kładą na środku sali. Następnie każdy bierze nie swoją kartkę. Następuje odczytanie wszystkich kartek.

Ewaluacja i podsumowanie zajęć – 2 godziny

Prowadzący informuje, że jest **reporterem** przygotowującym materiał o ucieczkach nieletnich z domów. Przyznaje, że do poruszenia tego problemu skłoniła go historia pewnej dziewczyny, Alex, córki jego bliskiego znajomego. Zanim jednak przystąpi do pisania, chciałby się poradzić **ekspertów**, na co ma zwrócić szczególną uwagę, żeby artykuł wydobyl wszystkie aspekty tej sprawy. Prowadzący dzieli grupę na pięć zespołów i przydziela im role: *specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznej, członków stowarzyszenia rodziców „Pojednanie”, grupy nastolatków, specjalistów w zakresie komunikacji interpersonalnej, specjalistów z ośrodka wsparcia dla nieletnich uciekających z domów – „Gigant”*.

Po przydzieleniu ról prowadzący w roli reportera zadaje pytanie, **dlaczego młodzi ludzie uciekają z domu**. Rozpoczyna się dyskusja. Można ją poszerzyć o takie tematy, jak:

- komunikacja między rodzicami i dziećmi,
- postawa ucieczkowa w rozwiązywaniu problemów.

Zastosowane tutaj pewne elementy strategii „płaszczka eksperta” dają uczniom szansę wypowiedzenia się z różnych punktów widzenia, uwytklają różne aspekty psychologiczne, pedagogiczne, społeczne jednego problemu. Pewne rozwiązania są możliwe, gdy podchodzimy do nich w innych rolach niż te, które pełniimy na co dzień. Szczególnie ważne może okazać się „bycie” uczniów w roli rodziców. Młodzi często nie biorą pod uwagę tego, co myślą inni, również ci najbliżsi.

Gdy dyskusja dobiegnie końca, prowadzący dzieli grupę na trzy **zespoły redakcyjne, piszące artykuł** o ucieczkach młodzieży z domów. Pierwsza grupa pisze do magazynu młodzieżowego, druga do poradnika dla rodziców, trzecia do ogólnopolskiego tygodnika. Artykuły mają być zbiorem wszystkich wiadomości, jakich dostarczył powyższy scenariusz. Mają stanowić pewien suplement wiedzy o mechanizmach ucieczkowych, krótki, ale treściwy, napisany z myślą „o” i „do” nastolatków, rodziców i społeczeństwa. Artykuł będzie nie tyle rozwiązaniem problemu, co analizą przyczyn i konsekwencji ucieczek młodych z domu. Po napisaniu artykułów grupy je odczytują.

Kończymy zajęcia **rozmową o komunikowaniu się**: skąd biorą się tego typu problemy? Jakie są tego skutki? Jak temu przeciwdziałać?

¹⁾ Komentarz autorstwa Anny Bargielskiej (Red. Naukowy „Dramy”):

Okno Johari jest coraz częściej stosowane w nowoczesnych firmach jako element kultury organizacyjnej. Służy ono doskonaleniu pracowników, pod nazwą „feedback” i oznacza „informację zwrotną”. Stworzyli je psycholog Joseph Luft wraz z psychiatrą Harrym Ingrammem, którzy opracowali model pokazujący, w jaki sposób przebiega proces zwiększania świadomości na temat siebie i swojego zachowania (nazwa modelu pochodzi od imienia jego twórców). Okno Johari ma cztery szyby. Każda z nich oddaje pewne aspekty naszej osoby i naszego zachowania, komunikowane przez nas do innych oraz od innych do nas. Pierwsza szyba przypomina arenę ujawniającą pewne znane nam i innym nasze cechy. Drugie okienko jest fasadą, za którą kryjemy nasze cechy, znane tylko nam samym,

nasze myśli i motywacje. Są to często nasze maski i role okazywane światu zewnętrznemu. Następna szyba dotyczy tych aspektów naszej osobowości, które są ukryte i dla nas samych, i dla innych. Mogą się one objawiać w specyficznych okolicznościach i doświadczeniach. I ostatnia szyba – ukrywa pewne nasze cechy i zachowania, których my sami nie jesteśmy świadomi, ale które są znane innym. Obejmuje ona nasze nieświadome działania, gesty, zachowania, wypowiedzi; mimo iż nieświadome – są o tyle groźne, że mogą dotknąć lub zranić innych. Bez informacji zwrotnej od innych osób odnośnie do naszych zachowań nie jesteśmy często w stanie ich zmienić. Trudno jednak w pracy z młodzieżą zastosować model okna Johari bez odpowiedniej jego modyfikacji. Trudno wprost powiedzieć dziecku: „Jesteś stereotypowy, twoje zachowania są gburowate, nieobliczalne, twoja wiedza jest schematyczna i zafalszowana” itd. Jednak dzięki dramie można bezpiecznie przenieść metodę odsłaniania poszczególnych szyb „okna Johari” (a tak naprawdę docierania do głębi ludzkiej osobowości) – na grunt wychowania. Możemy to uczynić za pośrednictwem narzędzia dramowego, jakim jest „wejście w rolę”. Stąd mój pomysł zaadaptowania powyższego modelu do działań dramowych. Sprawdza się on doskonale jako sposób analizowania postaci literackich i fikcyjnych bohaterów, wykreowanych w działaniach dramowych.

O innych możliwościach zastosowania modelu „okna Johari” jest mowa w książce A. Janowskiego „Poznanianie uczniów” (Warszawa 1981).

Literatura dodatkowa:

- K. Jędruszczak, Świat prywatnych spraw, <http://psychologia.onet.pl>
- Rae Leslie, Efektywne szkolenie, Kraków 2006.

Prapremiera w Teatrze Rozrywki w Chorzowie

„Terapia Jonasza”

Reżyseria:
Jacek Bończyk, Jarosław Staniek

Bilety można zamawiać
w Biurze Obsługi Widzów:
tel./fax 032-346-19-31
e-mail: bow@teatr-rozrywki.pl

Justyna Juszczak Szkoła podstawowa Klasa VI

3.

Zajęcia półtoragodzinne

Temat:

Odmawiania można się nauczyć, czyli jak być asertywnym – na podstawie baśni „Ogród żółwi”

Wprowadzenie

W naszym życiu zdarzają się różne trudne sytuacje, w których musimy wyrazić własne opinie, czasami odmienne od opinii innych. Musimy wykazać się dużą odwagą, aby powiedzieć „nie”, gdy ktoś nas namawia do zrobienia czegoś, na co nie mamy ochoty lub jest to niezgodne z naszymi przekonaniem. W radzeniu sobie w takich sytuacjach pomaga zdolność, zwana asertywnością.

Zachowania asertywne to umiejętność, dzięki której ludzie otwarcie wyrażają swoje myśli i uczucia, przekonania, poglądy, wartości – bez odczuwania wewnętrznego dyskomfortu, a jednocześnie bez lekceważenia uczuć innych ludzi w sytuacjach konfliktowych. Ludzie asertywni potrafią powiedzieć „nie”, bez wyrzutów sumienia, złości i bez obrażania innych osób. Przedstawiony niżej scenariusz jest próbą przełożenia tej definicji na działania edukacyjne.

Głównym twórczym dramy i narzędziem umożliwiającym zrozumienie istoty asertywności jest tekst literacki „Ogród żółwi”¹⁾. To symboliczna opowieść o skowronku, który nie potrafi w sposób asertywny chronić własnych pragnień i potrzeb. Wśród pytań egzystencjalnych, na które odpowiada proponowany przeze mnie tekst, znajduje się pytanie o cenę, jaką jesteśmy skłonni okupić akceptację społeczną. Utwór zmusza do refleksji

¹⁾ Bruno Ferrero, Nowe historie – katecheza w opowiadaniach, Wyd. Salezjańskie, Warszawa 1994, s.155.

i zastanowienia się, czy mądrze czynimy, dążąc za wszelką cenę do zyskania sympatii wszystkich, czy słuszna w ogóle z etycznego punktu widzenia jest taka postawa. „Ogród żółwi” otwiera jednocześnie problem: Jak radzić sobie z presją grupy, gdy jej cele i wartości są niezgodne z naszymi, a może również z normami uniwersalnymi?

Cele zajęć:

- definiowanie pojęcia asertywności, rozpoznawanie zachowań asertywnych,
- uświadomienie sobie, że asertywność jest umiejętnością, która pozwala żyć ze sobą w zgodzie,
- rozpoznawanie w tekście literackim i nazywanie zachowań uległych,
- doskonalenie umiejętności oceniania postaci, formułowania problemów tej postaci i wskazywania ich przyczyn.

Techniki dramowe:

prowadzący w roli, improwizacja kierowana, stopklatka, tunel myśli.

Przebieg zajęć:

1. Rozgrzewka.

Ma ona na celu wprowadzić dzieci w temat lekcji o asertywności, jak również je zaktywizować, zachęcić do współpracy i twórczego działania.

• Przywitaj się.

Wszyscy uczestnicy stoją w kole, każdy kolejno przedstawia się, mówiąc swoje imię i dodatkowo wykonuje wymyślony przez siebie ruch. Pozostała część uczestników naśladuje gest tej osoby. Jest to forma przywitania się z innymi uczniami – ukłon, klaśnięcie w dłonie, ukłon japoński. Ćwiczenie wykonujemy dotąd, aż każde dziecko się w ten sposób przedstawi.

Służy to stworzeniu dobrego klimatu w grupie, rozluźnieniu.

• Woreczek zdań niedokończonych.

Uczestnicy zajęć siedzą w kręgu. Prowadzący przechadza się z woreczkiem, w środku którego znajdują się zapisane na kartce niedokończone zdania. Uczestnicy muszą na nie odpowiedzieć, np. *Dzisiaj czuję się..., Jest mi smutno, gdy... itp.*

• Otwórz pięść.

Osoby dobierają się w pary. Jedna z osób zaciska pięść, a druga stara się przekonać, by tę pięść otworzyła. Po chwili osoby zamieniają się rolami. Nie wolno używać siły.

Ćwiczenie to pozwala na stworzenie sytuacji, w której jedno dziecko przekonuje, używając słów, bez przemocy, siły, aby inne dziecko otworzyło swoją pięść. Jest ona przecież symbolem zamknięcia, wrogości, agresji. Warto to ćwiczenie po jego zakończeniu omówić z dziećmi, zadając im pytania: – Co przekonało cię, jakie słowa, że zdecydowałeś się otworzyć pięść? Czy trudno było ci przekonać drugą osobę do otworzenia pięści?

• Uniwersalny Oponent.

Każdy z uczniów wypowiada dowolny sąd o rzeczywistości. Zadaniem jego sąsiada jest zaprzeczenie temu w kulturalny sposób, za pomocą odpowiednich zwrotów takich, jak:

Mam inne zdanie na ten temat.

Myślę o tym inaczej. Mogę podać przykłady świadczące o tym, że jest inaczej niż mówisz. Nie podzielam twojej opinii.... Według mnie....

2. Żywy obraz. Opis zadania.

Nauczyciel w roli bazarza czyta utwór „Ogród żółwi”, w tle cicha muzyka, dostosowana do nastroju i klimatu baśni. Następnie prowadzący dzieli klasę na trzy zespoły. Każdy z nich otrzymuje cały tekst baśni. Oprócz tego każda grupa otrzymuje polecenie przedstawienia w postaci żywego obrazu określonego zdarzenia z życia skowronka.

Grupa 1.

„Każdy, kto posiada skrzydła, pragnie wlatywać w górę.” A jednak skowronek zgadza się zostać wśród żółwi i rezygnuje z latania. Odszukajcie w tekście odpowiedni fragment i przedstawcie w formie żywego obrazu, jak skowronek zgadza się zostać wśród żółwi.

Grupa 2.

„Każdy, kto posiada skrzydła, pragnie wlatywać w górę.” A jednak skowronek zgadza się zostać wśród żółwi i rezygnuje z latania. Odszukajcie w tekście odpowiedni fragment i przedstawcie w formie żywego obrazu, co było przyczyną tego, że skowronek zdecydował się zostać wśród żółwi.

Grupa 3.

„Každy, kto posiada skrzydła, pragnie wzlatywać w górę.” A jednak skowronek zgadza się zostać wśród żółwi i rezygnuje z latania. Odszukajcie w tekście odpowiedni fragment i przedstawcie w formie żywego obrazu, jakie były konsekwencje decyzji skowronka.

Zaproponowane ćwiczenie dramowe z punktu widzenia celów dydaktycznych wprowadza uczniów w zagadnienie nadawania sensu naszemu doświadczeniu czasu, a tym samym w problematykę rozumienia narracji. Jest ona wszechobecna w kulturze, stanowi podstawową metodę tworzenia sensu czy to w myśleniu o naszym życiu, czy też mówienia o tym, co dzieje się w świecie. Rozpoznając w analizowanym tutaj tekście poszczególne składniki fabuły, uczniowie uczą się odróżniania zdarzeń od ich przyczyn i konsekwencji oraz tworzenia ich rekonstrukcji w układzie chronologicznym. Dobrze byłoby, aby uświadomili sobie tę kwestię. W tym celu mogą przeprowadzić następujący eksperyment: najpierw grupy przedstawia wszystkie trzy żywe obrazy – jednocześnie. Następnie w układzie chronologicznym: obraz grupy 2., potem grupy 1., wreszcie grupy 3. Podczas omówienia należy zwrócić uwagę na to, że fabuła rozwija się w czasie. Można też pokusić się o tworzenie różnych opowiadań tej samej historii, zależnie od tego, od którego zdarzenia zaczniemy ją rekonstruować.

3. Analiza żywych obrazów.

Omówienie tego zadania z uczniami powinno przebiegać dwutorowo:

a. *Omówienie problemów, które niesie ze sobą tekst.*

W trakcie analizowania fabuły opowiadania należy zwerbalizować problem. Uczniowie powinni wyciągnąć wnioski dotyczące decyzji skowronka, który nie potrafił odmówić żółwiom i zrezygnował z marzeń. Podporządkował się żółwiom, uległ im, narażając się nawet na utratę życia.

Czy warto więc rezygnować ze swoich pragnień, kosztem fałszywego uznania? Co mógłby zrobić skowronek w tej sytuacji, gdyby kierował się własnymi marzeniami? Jak można sobie poradzić w sytuacjach trudnych, szczególnie wtedy, gdy nasze opinie są odmienne od opinii innych?

b. *Zwrócenie uwagi uczniom na formę działań dramowych.*

Powinni zauważyć, że ich żywe obrazy nie były tylko prostym odwzorowaniem tekstu. W istocie stworzyli nowy, własny tekst. Operując obrazami, mogliby zbudować wiele nowych opowieści o skowronku; od streszczeń po narracje z narratorem – skowronkiem, narratorem – żółwiami, narratorem – łąsacą czy narratorem – neutralnym obserwatorem.

4. Stopklatka i pięć poziomów świadomości.

Zadanie to służy pogłębieniu przez uczniów rozumienia, co stracił skowronek, rezygnując ze swoich potrzeb.

Nauczyciel dzieli uczniów na czteroosobowe zespoły. Prosi, aby przedstawili następujące stopklatki:

Grupa 1. *Skowronek w ogrodzie wśród żółwi nie potrafi odmówić ich prośbie.*

Grupa 2. *Narada żółwi, które chcą przekonać skowronka, by pozostał wśród nich na dłużej.*

Grupa 3. *Skowronek decyduje się zostać wśród żółwi i wyrzywa sobie piórka.*

Grupa 4. *Samotny skowronek próbuje uciekać przed łąsacą.*

Podczas prezentacji nauczyciel podchodzi do wybranych osób i posługując się strategią pięciu poziomów świadomości w stopklatce, pyta:

Czynność: – Co teraz robisz?

Motywacja: – Dlaczego to robisz?

Oczekiwania: – Co chcesz przez to osiągnąć?

Model: – Na kim się wzorujesz?

Przekonania, zasady: – Jaka jest twoja filozofia życiowa?

Podczas rozmowy uczniowie powinni ocenić zachowania skowronka i innych postaci. Oto pytania, które pomogą w analizie:

— Czy zachowania skowronka można określić jako uległe?

— Dlaczego zachowujemy się ulegle?

— Jakie mogą być konsekwencje uległego zachowania?

— Co ryzykujemy, kiedy zachowujemy się ulegle?

— Jaki wpływ może mieć uległe zachowanie na nasze relacje z innymi ludźmi?

— Czy zachowanie uległe może wywołać złość, frustrację?

Warto zwrócić uwagę na to, że pierwsze dwa pytania, dotyczące poziomów świadomości, odnoszą się do bezpośredniego kontekstu roli. Pozostałe ukazują szerszy kontekst, aż po odniesienia egzystencjalne osobiste i uniwersalne. Właściwie obserwujemy, jak uczniowie konstruują nową wiedzę.

5. Tunel myśli – prowadzący w roli skowronka.

Prowadzący prosi uczestników zajęć o ustawienie się w dwa rzędy. Zwraca się do uczniów, aby każdy indywidualnie powiedział skowronkowi słowo wsparcia, rady, jak mógłby postąpić, wg nich, w tej sytuacji – krótko, jednym słowem, zdaniem. Nauczyciel wchodzi w rolę skowronka, który przechadza się pomiędzy dwoma rzędami.

6. Spotkanie/omówienie.

Podczas dyskusji należy mocno wyeksponować, że skowronek, kierując się wygodą, zgodził się bez zastanowienia na utratę czegoś najwspanialszego, co posiadał – skrzydeł. Przez to stracił również możliwość ucieczki przed łasicą. Zrezygnował ze swoich marzeń, wartości, całkowicie podporządkował się żółwiom. A w sytuacji zagrożenia został sam i nikt z żółwi, mimo wcześniejszych zapewnień o przyjaźni i miłości, nie przyszedł mu z pomocą.

Jak pozostać sobą w każdej sytuacji, bez względu na oczekiwania lub naciski otoczenia?

To pytanie powinno się pojawić w czasie dyskusji. Gdy uczniowie wypowiedzą się na ten temat, podając własne pomysły, nauczyciel wyjaśnia, że ta umiejętność nazywa się **asertywnością**.

7. „Słoneczko” – wspólne określenie treści pojęcia „asertywność”.

Prowadzący prosi uczestników, aby każdy z nich indywidualnie na małych karteczkach napisał po dwa skojarzenia ze słowem „asertywność”. Następnie wszyscy kładą kartki ze skojarzeniami na środku sali, gdzie znajduje się słowo „asertywność”. Po głośnym odczytaniu zgromadzonych skojarzeń uczestnicy zajęć grupują podobne wypowiedzi. Następnie wypracowane wspólnie przez uczestników rozumienie treści pojęcia „asertywność” zostaje porównane i ewentualnie wzbogacone definicją podaną w Słowniku Encyklopedycznym „Edukacja Obywatelska”, wydawnictwa Europa.

8. Scenka improwizowana – „Odmawiania można się nauczyć”.

Prowadzący wybiera kilku uczestników do „odegrania” scenki, której treść jest następująca:

Wojtek wraca z zajęć wspólnie ze swoimi kolegami. Jest zima, przechodzą obok zamrożonego stawu. Chłopcy biegną, by się poślizgać. Wojtek nie chce, ponieważ jest to niebezpieczne miejsce i lód grozi zalaniem. Chłopcy śmieją się z niego – mówią, że jest tchórzem, że nic się nie stanie, a przecież to świetna zabawa. W tym momencie prowadzący przerywa scenkę.

Oto propozycja jej omówienia.

Po swobodnych wypowiedziach uczniów nauczyciel dzieli klasę na cztery zespoły. Każdy otrzymuje na kartce pytania, na które trzeba udzielić odpowiedzi, zapisując je na szarych arkuszach papieru: Zastanówcie się, czy to, co koledzy proponują Wojtkowi, jest:

— bezpieczne dla Wojtka?

— zdrowe dla Wojtka?

— Czy rodzice chłopców zgodziliby się na taką zabawę?

— Jak będzie się czuł Wojtek, kiedy to zrobi?

Po zakończeniu pracy w zespołach liderzy odczytują na głos zapisane przez grupę odpowiedzi na pytania. Należy zwrócić uwagę na wypowiedzi podobne, wyjaśnić różnice. Warto podjąć dyskusję, gdyż na pewno pojawią się propozycje kontrowersyjne.

9. Podsumowanie.

Nauczyciel wiesza w widocznym miejscu sali plakat proponujący kroki, jakie należy podjąć, aby asertywnie odmówić w trudnej sytuacji, np. wcześniej odgrywanej scenki. Na plakacie przyczepia chmurki informacyjne, odpowiednio chronologicznie ponumerowane. Jednocześnie każdy z uczniów otrzymuje pięć takich chmurek. **Zadanie:** każde z dzieci indywidualnie – pod hasłem umieszczonym w chmurce pisze, jakie są fakty, uczucia, konsekwencje, oczekiwania, zaplecze. Wcześniej, zanim dzieci samodzielnie przystąpią do pracy nad tym zadaniem, nauczyciel dokładnie wyjaśnia, na czym ono polega.

Wskazuje, że hasła zapisane w chmurce należy odnieść do improwizacji z ostatniego ćwiczenia.

DRAMA

Po wyjaśnieniu przez nauczyciela, na czym polega zadanie, dzieci samodzielnie wpisują na otrzymanych chmurkach informacyjnych odpowiednią treść. Następnie każde z nich podchodzi do dużego plakatu i przyczepia swoją chmurkę – zgodnie z wcześniejszym poleceniem.

Prowadzący zwraca się do zespołu I, aby jeszcze raz „odegrał” scenkę z zakończeniem, w którym Wojtek **odmawia asertywnie**.

Nauczyciel rozmawia z dziećmi, podaje przykłady tak, by uczniowie sami mogli dojść do wniosków.

W czasie dyskusji zwraca uwagę na:

Fakty w tej scenie – np. namawianie do ślizgania się po cienkim lodzie, który grozi załamaniem.

Uczucia w tej scenie – np. przerażenie, bezmyślność. Konsekwencje w tej scenie – np. Będę się martwił, że coś się wam stanie.

Oczekiwania w tej scenie – np. Oczekuję, że zrozumiecie moje obawy i troskę o wasze bezpieczeństwo. Zaplecze w tej scenie – np. Jeśli nie przestaniecie, będę zmuszony powiadomić waszych rodziców o niebezpieczeństwie, na jakie się narażacie.

Nauczyciel pyta uczestników: – Co, zyskujemy zachowując się asertywnie? Co ryzykujemy, zachowując się asertywnie? Czy można powiedzieć, że postawa asertywna to postawa odważna? Jeśli tak bądź nie, to dlaczego?

Należy również wskazać na różnice, jakie występują pomiędzy zachowaniem asertywnym a zachowaniem uległym. Skowronek i Wojtek zachowują się w sposób uległy. Zestawienie, wynik dyskusji przedstawia następująca tabela:

Zachowania asertywne	Zachowania uległe
Bronimy własnych praw, uznając jednocześnie prawa innych.	Lekceważymy własne prawa, pozwalając innym je naruszać.
Wyrażamy swoje poglądy, potrzeby.	Nie przedstawiamy własnych potrzeb, poglądów i odczuć.
Nasze stosunki charakteryzuje wiara w siebie.	Zachowujemy się nieuczciwie – nasze działania nie pokrywają się ze słowami, co powoduje nagromadzenie złości.

10. Zakończenie.

Na zakończenie zajęć prowadzący dzieli klasę na trzy zespoły. Każdy z nich otrzymuje na kartce po jednym z praw ogólnych, według Terry Gillen, Asertrywność, wyd. Petit, Warszawa 1999, s. 37-38. Zadaniem zespołów jest namalowanie plakatów do następujących praw:

Każdy ma prawo do bycia traktowanym z szacunkiem.

Każdy ma prawo do bycia wysłuchanym.

Każdy ma prawo do posiadania własnych opinii.

Plakaty te mogą stać się wstępem do dalszych zajęć dramowych, dotyczących praw dziecka.

11. Praca domowa

Zrezygnowałem z jedynego mego ratunku – ze skrzydeł – płakał skowronek w obliczu śmierci.

Skomentuj to w krótkiej pisemnej wypowiedzi.

Ogród żółwi

Pewien król posiadał wokół swego pałacu wielki ogród, w którym żyły sobie ogromne żółwie. Przemieszczały się wolno z cienia na słońce i ze słońca do cienia, patrząc na świat swymi okrągłymi oczyma, trochę rozczarowane.

Pewnego dnia w ogrodzie żółwi znalazł się skowronek. Był zmęczony upałem oraz długim lotem. Usiadł na gałęzi, w cieniu świeżych liści. Żółwiom wydał się tak piękny, że zaczęły obsypywać go komplementami.

— Cóż za wspaniałe piórka! Cóż za śliczne nóżki! Cóż za delikatny dziobek! Z pewnością ten ptak należy do najpiękniejszych, jakie istnieją!

Szeszony skowronek, aby podziękować im, zaśpiewał najmiłszą i najwspanialszą piosenkę ze swego repertuaru. Powolne żółwie wpadły w zachwyty.

— To artysta! Cóż za talent! Cóż za trele i jakież wyczuć! Cudowny! Wspaniały! – oklaskom nie było końca.

— Poprosimy go, aby zatrzymał się tu i żył wśród nas! – zaproponował jeden z żółwi. Inne przyjęły tę propozycję z entuzjazmem. I tak długo nalegały, aż skowronek pozostał.

Każdy, kto posiada skrzydła, pragnie wlatywać w górę.

I tak skowronek rozpoczął życie bardzo różniące się od tego, do jakiego był przyzwyczajony.

W czasie dnia wlatywał wysoko w niebo, a wieczorem powracał do spokojnych towarzyszy. Dawał wówczas mały koncert, który napełniał wspaniałymi marzeniami główki żółwi. Potem wszyscy udawali się na spoczynek, skowronek na gałęzie, a żółwie w swych pancerzach przypominających szachownice.

Ptaszek przebywał jednak wśród żółwi jedynie o świcie i o zachodzie słońca. Dlatego zebrały się one na radę i najstarszy powiedział:

— Wielka szkoda, że skowronek przebywa tak mało z nami. Musimy znaleźć sposób, aby zatrzymać go na dłużej.

— Słusznie! – odpowiedziały inne. – Ale w jego naturze leży wlatywanie wysoko, fruwanie daleko i wydaje się więc niemożliwe, aby pozostał na zawsze w naszym towarzystwie.

— Ja jednak sądzę, że mi się to uda – powiedział stary żółw. — Pozwólcie mi spróbować!

O zachodzie, gdy ptaszek sfrunął na ziemię i pozdrowił przyjaciół, sprytny żółw odwołał go na bok i powiedział:

— Drogi mój skowronku, dla nas wszystkich jesteś synem, wiesz o tym. Kochamy cię tak bardzo, że spyaliśmy się króla żółwi, jak można cię uszczęśliwić, a on odpowiedział, że największym szczęściem jest stanie nogami mocno na ziemi. Co byś powiedział o nieopuszczaniu nas i zrezygnowaniu z latania? W świecie jedynie fakty liczą się najbardziej, a chodzenie po ziemi jest faktem niezaprzeczalnym!

— Jeśli tak mówisz, pewnie to prawda – odrzekł skowronek. – Tylko że jestem ptakiem. Każdy, kto ma skrzydła, pragnie wlatywać w górę, ku światłu!

— Mówisz słusznie – rzekł żółw potakując głową – jednak ptakom trzeba współczuć. Jakże męczące jest latanie.

Wszystkie zwierzęta z wyjątkiem was pragną jedynie móc odpoczywać i mieć pełen żołądek. A poza tym, czy nie myślałeś nigdy o tym, że sokół mógłby spaść na ciebie, a myśliwy zabić swymi kulami?

Zamyślony skowronek w końcu powiedział: — Sądzę, że masz rację, mój przyjacielu. Ale jak mogę przezwyciężyć swoją naturę? Co mam zrobić, aby zostać na zawsze z wami?

Stary żółw bardzo zadowolony zasugerował mu, aby codziennie wrywał sobie jedno piórko ze skrzydeł.

— Powoli latanie stanie się dla ciebie coraz trudniejsze, w końcu przestaniesz latać zupełnie, nawet nie zauważysz, kiedy. I będziesz żył z nami w ogrodzie, będziesz pił świeżą wodę i jadł owoce i sałatę, które ludzie przynoszą nam codziennie. Jak bardzo będziemy szczęśliwi, bez trosk i lęków!

„To jest królewski kasek!”

Od tego dnia skowronek codziennie wrywał sobie małe piórko i w końcu jego skrzydła zostały całkowicie pozabawione piór.

Teraz nie mógł wznosić się w górę, ale w zamian miał spokój i świetne jedzenie! Skowronek grzebał i dziobał jak kura, tył i zabawiał się z żółwiami. W końcu skończyły się poranne wloty ku słońcu i trele, jak przystało na porządne skowronki. Nie wymyślał nowych piosenek, ale jego kolegom podobały się również te stare. Pewnego dnia do ogrodu zakradła się wygłodniała łasica.

Gdy zobaczyła tłustego skowronka, który skakał pomiędzy żółwiami, nie mogła uwierzyć własnym oczom. Ostrożnie przemykała się ku niemu w trawie. Początkowo obawiała się jakiejś zasadzki. Potem stwierdziła, że skowronek porusza się małymi podskokami.

— Na moja babkę Zjadaczkękrólików, na mojego wuja Zarzynaczakur, to jest rzeczywiście królewski kasek! – zamruczała łasica, przełykając slinkę.

Zwinny rabuś rozpedził się i wyskoczył z trawy. Skowronek to zauważył i zaczął krzyczeć:

— Żółwie, pomóżcie!

Ale jego przerażeni przyjaciele ukryli się każdy w swym pancerzu. Wówczas ptak próbował wśliznąć się do jednego z nich, ale tam nie było miejsca. Łasica złapała go swymi mocnymi szczękami i zaczęła ciągnąć.

Skowronek usłyszał, jak z każdego pancerza dochodził płacz i lament.

— Czy nie umiecie zrobić nic innego, tylko płakać? – zawołał.

— Drogie dziecko, łasica jest szybsza od nas i ma ostre zęby. Nie możemy ci pomóc! – odpowiedziały żółwie chórem.

— Dobrze mi tak – pomyślał wówczas skowronek. Byłem ptakiem, a zrobiłem z siebie żółwia, rezygnując z jednego mego ocalenia – ze skrzydeł! Uwierzyłem głupcom i tchórzom, a teraz czeka mnie koniec, na jaki sobie zasłużyłem!

Potem ukrył łepkę pod skrzydłem i zrezygnowany czekał na swój koniec.

Elżbieta Kiska-Kołodziej

Drama a świat podstawowych ludzkich wartości

Bardzo często – my, pedagodzy zastanawiamy się, czy dobrze wykonujemy swoją pracę, a jeżeli tak, to czy nasze działania odnoszą pożądany skutek. Wokół tak wiele się zmienia... Czy nadążamy za „pędzącym” czasem i zmieniającą się cywilizacją?

Żyjemy w dobie mass mediów, niezwykle szybkiego przepływu informacji; Internet, radio, telewizja „torpedują” nas informacjami i obrazami. Nie mamy często czasu, aby zatrzymać się i zastanowić nad tym, co naprawdę jest ważne. Jeśli jest to tak trudne dla dorosłego człowieka, to cóż może powiedzieć młody człowiek, którego osobowość dopiero się kształtuje?

Marek Dziewięcki w swoim poradniku dla młodzieży pt. „Jak wygrać życie? Instrukcja obsługi” pisze: *Panuje obecnie moda na ochronę środowiska, a jednocześnie niemal nikt nie protestuje przeciwko zaśmiecaniu umysłu człowieka. Nie pomoże nam to, że oddychamy czystym powietrzem czy że pływamy w czystym jeziorze, jeśli sami jesteśmy zaśmiecani przez toksyczne bodźce, przeżycia czy substancje, na przykład kłamstwo i nienawiść, pornografię i przemoc, papierosy i alkohol, naiwne przekonania i okrutne ideologie, zaburzoną seksualność czy chore więzi międzyludzkie. Prawdziwa ekologia zaczyna się od ochrony człowieka, ale tak, by karmił się miłością, prawdą, dobrem i pięknem, szlachetnością i świętością.*¹⁾

Media, kultura masowa lansują na ogół konsumpcyjny model życia, a człowiek często staje się niewolnikiem hedonizmu.

Jak pisze Erich Fromm w swojej książce pt. „Sztuka słuchania”: *Dla ludzi stało się ważne odnosze-*

*nie sukcesów, posiadanie władzy, prestiżu, wspieranie się po drabinie społecznej. Ludzie ci zatrzymali się, a właściwie nawet cofnęli się w rozwoju. I chociaż lepiej im się wiedzie, jeśli chodzi o robienie pieniędzy oraz manipulowanie ludźmi, nie poprawili swojego stanu jako istoty ludzkie. Ludzie nie nauczą się niczego i do niczego nie dojdą, jeżeli będą uważać, że są to w ich życiu cele najważniejsze.*²⁾

Jakie zatem wspomniany autor widzi rozwiązanie? *Każdy człowiek jest na swój sposób odrębną istotą, można rzec – niepowtarzalną, nie ma drugiej takiej samej. Jest on w tym znaczeniu wyjątkowy. Problem polega nie na tym, aby ustanowić dla ludzi jakąś normę, aby byli tacy sami, ale aby stworzyć taki stan rzeczy, w którym każda osoba będzie w pełni narodzona, w pełni kwitnąca, przepełniona życiem, bez względu na to, jakim będzie kwiatem.*³⁾

Nauczyciel, wychowawca powinien zatem stworzyć swojemu wychowankowi optymalne warunki rozwoju.

Bardzo dużo mówi się dzisiaj o roli rodziny i szkoły w wychowaniu młodego pokolenia. Wiemy jednak wszyscy, jak często dzieci pozostawione są samym sobie w świecie zabieganych rodziców.

Kilka lat temu pracowałam w jednym z krakowskich liceów. Tworząc dla swojej klasy program zajęć wychowawczych, realizowany na lekcjach języka polskiego i w ramach godzin do dyspozycji wychowawcy klasowego, uwzględniłam temat „Świat moich wartości”. Wnioski z naszych dyskusji były czasem dla mnie szokujące i stały się okazją do wielu przemyśleń.

¹⁾ Marek Dziewięcki, Jak wygrać życie, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2004, rozdz. IX.

²⁾ Erich Fromm, O sztuce słuchania, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996 r., str. 68.

³⁾ jw., str. 69.

Wyżej wspomniane zajęcia prowadziłam w kilka miesięcy po rozpoczęciu roku szkolnego. Moi uczniowie znali się, jak sądzę, dość dobrze, wiedzieli, że mogą otwarcie i szczerze dyskutować. Przeświadczenie to i gotowość do rozmowy zostały wzmocnione przygotowaniem merytorycznym do dyskusji.

Na lekcjach języka polskiego przeprowadziłam ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne, dotyczące właściwego doboru słownictwa, używanego podczas dyskusji. Ponadto uczniowie wcześniej przeprowadzili sami (ja byłam jedynie obserwatorem) konkurs *savoir-vivre* u, ustalili, jak rozmawiać, by nikogo nie urazić i kulturalnie dowodzić swoich racji.

Dyskusje w czasie godzin wychowawczych były dla nich na tyle – jak sądzę – interesujące, że często prosili o kontynuowanie danego tematu na następnej lekcji. Staralam się, aby w czasie zajęć komunikacja przebiegała nie tylko według schematu: nauczyciel – uczeń i odwrotnie, ale także na poziomie uczeń – uczeń.

Dlaczego wnioski z dyskusji były dla mnie tak szokujące? Zadałam pytanie: co jest dla was w życiu ważne?

Uczniowie zabierali głos, po czym zapisywali na tablicy pojęcia – według ustalonej przez siebie hierarchii. Jako jedną z najważniejszych potrzeb wymieniali pieniądze. Niektórzy z nich na pierwszym miejscu stawiali wykształcenie. Jednak swój wybór uzasadniali następująco: „Chcę zostać prawnikiem, ponieważ w tym zawodzie dobrze się zarabia”, „Chcę pracować jako lekarz, bo mój tato, chirurg, świetnie zarabia”. Uczeń nie wspomniał bynajmniej o przysiędze Hipokratesa ani też o potrzebie pomagania innym ludziom. Liczyło się tylko jedno: żyć na odpowiednim poziomie. Dobrom materialnym i wykształceniu uczniowie poświęcili w dyskusji najwięcej uwagi.

Zastanawiałam się, jak to się stało, że najważniejszą dla tych młodych ludzi wartością stały się dobra materialne? Jakie powinniśmy wyznaczyć

sobie cele jako wychowawcy, jak rozmawiać z uczniami, aby chcieli zweryfikować swój sposób myślenia i swoje przekonania? Gdzie powinniśmy szukać inspiracji i natchnienia?

Platon, opisując swojego mistrza – Sokratesa w „Dialogach”, wspomina o tym, jak słynny filozof dochodzi do wniosku, że tak naprawdę nie jest nauczycielem swoich rozmówców, ale pomaga im, niczym położna, „w narodzinach ich mądrości”. Zadaniem mądrego przewodnika jest więc pomoc w poszukiwaniu prawdziwych idei. *Cnota jest dla Sokratesa tożsama z wiedzą; dobro jest natomiast tożsame z mądrością. Człowiek mądry to człowiek dobry. Ludzie dlatego często błędzą i działają wbrew własnemu pożytkowi, że nie wiedzą, co jest dobre.*⁴⁾

Dla Sokratesa mądrość oznaczała dobroć, a dla św. Franciszka z Asyżu i jego uczniów dobroć wiązała się nierozdzielnie z miłością. Jak pisał ksiądz Józef Tischner w książce „Miłość niemilowana”, podążając za tokiem rozumowania św. Franciszka: *Miłość to sposób poznania dobra, urzeczywistniania dobra. Nie można urzeczywistnić dobra, nie poznając, że jest dobrem. (...) Zarazem jednak nie można poznać i urzeczywistnić, nie mając przed oczyma jakiegoś zła – zła, które grozi, zniewala, niszczy. Dobro ukazuje się człowiekowi jako odpowiedź na wyzwanie zła. (...) Aby sprostać sytuacji, której dobro i zło wiodą spór o człowieka – trzeba miłować.*⁵⁾

Program dla wychowania

Wynikają z tego dwa podstawowe wnioski. Po pierwsze – jak pisze Erich Fromm w książce „O sztuce słuchania”: *Zrozumieć innego człowieka, tzn. kochać go nie w sensie erotycznym, ale w sensie wyjścia mu naprzeciw i przezwyciężenie jego lęku przed zagubieniem się. Rozumienie i kochanie są nieodłączne. Jeżeli występują oddzielnie, rozumienie staje się wyłącznie procesem intelektualnym i drzwiami do istotnego zrozumienia drugiej osoby są zamknięte.*⁶⁾

⁴⁾ Władysław Tatarkiewicz, Poglądy Sokratesa, (w:) Historia filozofii, tom I, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1988 r., str.74.

⁵⁾ Józef Tischner, Dojrzewanie ku miłości, (w:) Miłość niemilowana, Wydawnictwo Sławomira Grotowskiego, Kraków 1993 r., str.50.

⁶⁾ Erich Fromm, tamże, str.174.

Po drugie, aby człowiek mógł doświadczyć i poznać, czym jest dobro, musi doświadczyć i poznać, czym jest zło.

Z wniosków tych wynikają dla nas, rodziców, wychowawców, pedagogów, katechetów, konkretne zadania. Sądzę, że najważniejsze spośród nich to nauczenie młodych ludzi, jak odróżniać dobro od zła. Jak tego dzisiaj uczyć?

Janusz Korczak pisał: *Kochajmy dziecko, ale kochajmy rozumnie, a sposoby wychowania stosujmy nie do tego, kogo chcemy wychować, ale do tego, jakich sposobów dane dziecko potrzebuje.*⁷⁾ Korczak posiadał znakomite wyczucie psychiki dziecka. Jego postawa pełna szacunku i zaufania do małego człowieka była podstawą stworzonego przez niego systemu pedagogicznego. Rozwijał kreatywność swoich wychowanków. Żądał uważnego traktowania ich spraw i przeżyć, wychowania w umiłowaniu dobra, piękna i wolności. Myślę, że dla każdego współczesnego nauczyciela i wychowawcy Janusz Korczak jest, a przynajmniej powinien być, niekwestionowanym autorytetem.

Uważam, iż współczesny pedagog powinien kierować się w swojej pracy przesłankami, o których pisał ten wspaniały nauczyciel. Jedną zaś z metod, która daje takie możliwości, jest **drama**.

Techniki i strategie dramowe sprawiają, że uczeń w trakcie swojego działania „dochodzi” drogą poszukiwań do prawd najbardziej istotnych. Bardzo ważny jest element poszukiwań w dramie i możliwość odnajdywania własnych, indywidualnych rozwiązań. Drama daje również możliwość popełniania błędów, a nawet fikcyjnych wykroczeń, których uczniowie – mam taką nadzieję – nie popełnią później w życiu. Metoda ta odwołuje się do podmiotowości człowieka. Skoro tak, to nie ma innego, lepszego narzędzia urzeczywistniania podmiotowości jak komunikacja „rozumiana jako działanie komunikacyjne”, a więc rozmowa, dialog (a nie prze-

kaz), w trakcie których jest konstruowana wiedza uczniów przez nich samych budowana.

Samotność młodego człowieka we współczesnym świecie

W jednym ze swoich artykułów pt. „Drama pomocą w urzeczywistnianiu wartości”⁸⁾ Jan Tatarowicz przytacza wyniki badań przeprowadzonych jakiś czas temu przez Magdę Szpyrko. W sondażu, w którym wypowiedzieli się byli maturzyści na temat otwartości młodzieży wobec dorosłych, czytamy: *Nie spotkałem na swojej drodze nauczyciela, który do ucznia miałby stosunek jak człowiek do człowieka. A szkoda....* Inny wyznaje: *niegdy nie miałem tyle zaufania do nauczycieli, aby z nimi rozmawiać (...). Byli tylko nauczycielami, a nie przyjacielmi czy np. autorytetem.*

Jak pisze Jan Tatarowicz: *być może, nie wynika to ze „złej woli”. Raczej z niedoceniań roli kształcenia świata wartości przez szkołę w toku jej codziennej pracy, podobnie zresztą w domu rodzinnym młodzieży. A jest to niebezpieczne w dalszych skutkach zaniedbanie wychowawcze – „grzech zaniechania”.*⁹⁾ Jak dowodzi Magda Szpyrko: obecna sytuacja ekonomiczna często komplikuje życie rodzinne, stwarza konflikty, wobec których dziecko (czasem prawie dorosłe) jest samotne.¹⁰⁾

Samotność młodego człowieka we współczesnym świecie może być przyczyną niepowodzeń i trudności w nauce, kłopotów w grupie rówieśniczej, problemów osobistych i rodzinnych, a nawet problemów z prawem. Doświadczenie samotności – jak pisał w „Upadku” Albert Camus – jest jednym z najdotkliwszych doświadczeń naszej ludzkiej egzystencji. Antidotum na tę właśnie samotność może stać się stwarzanie prawdziwych więzi międzyludzkich, wychowanie młodych ludzi do miłości i przyjaźni. Wg filozofów i psychologów – nie są one bowiem pewną daną nam wartością, lecz atrybu-

⁷⁾ Janusz Korczak, *Jak kochać dziecko*, w. III, Warszawa 1929 r.

⁸⁾ Jan Tatarowicz, *Drama pomocą w urzeczywistnianiu wartości*, (w:) „Drama”, zeszyt 20, Warszawa 1996r.

⁹⁾ Tamże, str. 6.

¹⁰⁾ Magda Szpyrko, *O otwartości młodzieży wobec dorosłych*, „Nowa Szkoła”, nr 3/1995, str.12.

tem, który musimy w sobie pielęgnować i do którego musimy „dochozić” poprzez duchowy, społeczny i emocjonalny rozwój.

Stosując dramę jako metodę edukacji, możemy pomóc naszym wychowankom w poszukiwaniu podstawowych ludzkich wartości, w odkrywaniu skarbów takich, jak: godność człowieka, mądrość, tolerancja, prawdomówność, rodzina, miłość i przyjaźń. Pisze o nich w czasopiśmie „Drama” Halina Machulska w jednym ze swoich projektów „W poszukiwaniu skarbów”.¹¹⁾

Chciałabym w swoim konspekcie zajęć zwrócić szczególną uwagę na te właśnie pojęcia. Moje propozycje można również adresować do dzieci mających problemy środowiskowe. W tych przypadkach temat „Rodzina” muszą opracowywać wychowawcy razem z psychologami i pedagogami szkolnymi.

Poniżej przedstawiam konspekt konkretnych zajęć dramowych, poświęconych rozwijaniu w uczestnikach zdolności do empatii i altruizmu oraz poznaniu wartości przyjaźni w życiu człowieka.

Tadeusz Nyczek
**Alfabet teatru
dla analfabetów
i zaawansowanych**

Od lat 12 do 100!

Agencja Edytorska Ezop s.c.
Al. Zjednoczenia 1 m. 226
01-829 Warszawa
tel./fax 022-834-17-56

Elżbieta Kiska-Kołodziej

Wiek uczestników: 14-17 lat

4.

Zajęcia czterogodzinne

Temat:

„Decyzja oswojenia niesie ze sobą ryzyko łez” - czyli jak zdobyć i utrzymać prawdziwą przyjaźń.

Cele lekcji:

- kształcenie sprawności językowej w zakresie wypowiedzi ustnej i pisemnej (opinie, argumenty, racje),
- rozwijanie umiejętności korzystania z techniki przekładu intersemiotycznego (słowo – obraz – ruch),
- uczenie się werbalizowania problemów – punktem wyjścia do analizy psychologicznej postaci,
- doskonalenie umiejętności tworzenia narracji baśniowej z użyciem rekwizytów,
- przygotowanie do odbioru dzieł sztuki: muzyki (także muzyki klasycznej) i teatru – wykorzystanie w czasie przedstawienia improwizowanego tworzywa, jakim jest dźwięk, efekty dźwiękowe i światło, jako elementów służących budowaniu nastroju i wpływaniu na emocje,
- umiejętność wspólnego tworzenia struktury gry dramowej,
- odkrywanie znaczenia przyjaźni i prawdy w życiu człowieka,
- rozwijanie umiejętności rozpoznawania i nazywania cech postawy altruistycznej,
- kształcenie umiejętności odczytywania symboli i alegorii w improwizacjach dramowych.

Pomoce:

paraboliczna przypowieść Antoine’a de Saint-Exupéry’ego „Mały Książę”, kartki z sentencjami z książki: Marka Dziewięckiego „Jak wygrać przyjaźń? Instrukcja obsługi” i „Mały Książę”; reflektor (wska-

¹¹⁾ Halina Machulska, Program zajęć teatralno-edukacyjnych. W poszukiwaniu skarbów, (w:) „Drama. Poradnik dla nauczycieli i wychowawców”, zeszyt 35, 2000r., str. 5.

zane byłoby, by w sali była możliwość zaciemnienia okien); magnetofony i słuchawki (najlepiej po cztery – dla każdej grupy), różne nagrania muzyki klasycznej i nie tylko; kredki, flamastry, duży arkusz szarego papieru, klej; przedmioty, które będą użyte w grach dramowych jako przynęta: muszla, róża, orzech, wachlarz, nasionka zbóż i kwiatów; maska wenecka – użyta jako rekwizyt teatralny w przedstawieniu improwizowanym, opartym na fragmentach „Małego Księcia”, piłka.

Uwaga!

Zajęcia te można przeprowadzić w czasie wycieczki szkolnej, „zielonej szkoły”, w ośrodkach kultury, świetlicach środowiskowych. Można je też rozbić na dwie jednostki dwugodzinne.

Przebieg lekcji:

1. Gry i zabawy dramowe integrujące i sprzyjające koncentracji.

- Grupa staje w kole. Osoba, która ma piłkę, mówi swoje imię i „co lubi robić”, następnie rzuca ją kolejnej osobie. Kiedy wszyscy się wypowiedzą, rzucamy znowu piłkę i ktoś z uczestników mówi imię danej osoby i co ona lubi robić.
- Zabawa analogiczna; mówimy jednak, czego nie lubimy robić. Dalszy ciąg – jak wyżej.
- Zabawa w kole z krzesłami. Ustawiamy tyle krzesel, ile jest osób, a następnie odejmujemy jedno. Osoba, która nie ma krzesła, „rzuca” jakieś hasła, np.: Kto chodzi do kina przynajmniej raz na miesiąc, kto uwielbia lody, kto gra na pianinie, kto ma w domu komputer – i tym podobne. Osoby, których dane hasło dotyczy, muszą wstać, a później szybko znaleźć sobie inne krzesło. Uczestnik zabawy nie mający krzesła wymyśla nowy zwrot.

2. Zabawa integracyjna z użyciem „przynęty” rozwijającej wyobraźnię.

Dzielimy grupę na zespoły pięcioosobowe. Kładziemy na stole różne przedmioty-przynęty. Każda grupa wybiera jeden lub dwa i wymyśla baśń, która się wiąże z danym rekwizytem.

Jeśli mamy do czynienia ze znającym się dobrze zespołem – możemy zrezygnować z zabaw i gier integracyjnych, proponowanych w punktach 1. i 2.

Zalecam jednak, aby je przeprowadzić, jeżeli zajęcia odbędą się w czasie „zielonej szkoły”, w świetlicach środowiskowych czy ośrodkach kultury. Po tej zabawie proponuję zrobienie 15-minutowej przerwy.

3. Wykorzystanie metody przekładu intersemiotycznego z użyciem „przynęty”.

Dzielimy grupę na zespoły 5-osobowe. Z „zaczarowanej skrzynki” uczniowie wyciągają jedną lub dwie karteczki (drugą wyciągają w sytuacji, kiedy dane zdanie wyda im się zbyt trudne), na których wypisane są sentencje z przypowieści Antoinette’a de Saint-Exupéry’ego „Mały Książę”:

„Oswoić” znaczy „stworzyć więź”.

Dobrze widzi się tylko sercem. Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu.

Ludzie zapomnieli o tej prawdzie. Lecz tobie nie wolno zapomnieć. Stajesz się na zawsze odpowiedzialny za to, co „oswoiłeś”.

— zdanie z „Ewangelii”:

Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich. (Ew. św. Jana, 15, 13)

— lub prawdy zawarte w książce „Jak wygrać przyjaźń” Marka Dziewięckiego:

Dla przyjaciela jestem kimś tak cennym, jakbym był jedyną osobą na świecie.

Przyjaźń to zdolność wczuwania się w to, co dzieje się we wnętrzu drugiego człowieka.

Przyjaźń jest niedostępna dla egoistów, ludzi wygodnych, leniwych czy troszczących się głównie o własne interesy – wymaga poświęcenia i ofiarności.

Przyjaciel to ktoś, z kim wspólnie zdumiewam się wielkością człowieka i bogactwem jego wewnętrznego świata.

Można wybrać inne zdania lub posłużyć się przysłowiami o przyjaźni, na przykład z książki „Złota księga aforyzmów” pod red. Bożeny Dembińskiej.

A. Etap przygotowania zespołów do wykonania polecenia.

Zadanie uczniów polega na przedstawieniu sentencji w postaci „żywego obrazu” lub pomnika. W tym celu powinni najpierw (w grupach) przeprowadzić analizę ustną otrzymanego tekstu i ustalić wspólne rozumienie jego sensu. Następnie pra-

cują nad wymienioną wyżej techniką (przetwarzają sentencję w „żywy obraz” lub pomnik). W tym czasie dwie osoby zapisują mazakami wszystkie przygotowane przez prowadzącego sentencje na dużych arkuszach szarego papieru lub na tablicy – jeśli taka jest w sali.

B. Przedstawienie efektów pracy.

Poszczególne grupy po kolei pokazują swoje „żywe obrazy” i pomniki, a osoby z innych grup próbują odgadnąć, z jaką sentencją korespondują poszczególne prezentacje. Osoba prowadząca może tak pokierować rozmową, aby skoncentrować uwagę uczestników na konkretnym elemencie żywego obrazu lub pomnika, posiadającym charakter metaforyczny. Należy wyjaśnić, czym różni się symbol od alegorii. W tym celu można w tych samych grupach przedstawić w formie pomnika pojęcie „Przyjaźń”.

Podsumowaniem prezentacji jest dyskusja. Zapisujemy wtedy pytania, na które chcielibyśmy znaleźć odpowiedź.

— *Jakie cechy powinna mieć prawdziwa przyjaźń?*

— *Co to znaczy – być odpowiedzialnym za przyjaciela?*

— *Czy przyjaciel powinien zawsze wybaczać przyjacielowi, czy też są granice, których przekraczać nie należy?*

— *Co to znaczy, być lojalnym przyjacielem?*

— *Co to znaczy, że „decyzja oswojenia niesie ze sobą ryzyko lez”?*

4. Ćwiczenie dramowe: scenki improwizowane, dotyczące przyjaźni.

Ich celem jest udzielenie odpowiedzi na wyżej postawione pytania. Uczniowie pracują w czterech grupach. Jedna tworzy przedstawienie improwizowane na podstawie frag. „Małego Księcia”. Tematy dla pozostałych grup wymyśla prowadzący.

Gr.A.

Grupa dostaje poszarpaną koszulkę, pismo urzędowe od dyrekcji Liceum Ogólnokształcącego nr 4 w Łodzi, że uczeń Piotr P. nie będzie już uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego nr 2 w tym mieście, list od Janka:

Drogi Piotrze!!!

Piszę do Ciebie, żeby Cię przeprosić. Okazałem się strasznym tchórzem. Nie mogę znieść myśli, że zniszczyłem naszą czteroletnią przyjaźń. Proszę,

wybacz mi. Nie stanąłem na wysokości zadania. Chciałbym się zapaść pod ziemię. Ale zrozum, jestem taki słaby, a ich było ośmiu. Wiem, że nigdy Cię nie lubili, ale to dlatego, że jesteś inny i po prostu lepszy i inteligentniejszy od nich. Nie potrafiłem stawić im czoła... Proszę, spotkaj się ze mną i porozmawiajmy o tym. Bardzo pragnę, żebyś mi wybaczył.

Janek

Zadanie dla grupy: Przedstawić w scenie improwizowanej zdarzenie, o którym jest mowa w liście, a które nie daje Jankowi spokoju.

Gr. B. Opis sytuacji wyjściowej:

Marek przyjaźnił się z Grzegorzem od trzech lat. Dowiedział się, że Grzegorz znalazł się w placówce opiekuńczo-wychowawczej, ponieważ zatrzymano go w trakcie kradzieży w sklepie spożywczym. Marek zamierza odwiedzić Grzegorza, porozmawiać z nim i pomóc mu zrozumieć, że to, co zrobił, było złe.

Zadanie dla grupy: Przedstawić w formie scenki improwizowanej spotkanie przyjaciół. Grupa robi notatki, starając się sformułować argumenty, za pomocą których Marek usiłuje przekonać przyjaciela, że postąpił źle i że on, jako przyjaciel, ma obowiązek mu to uświadomić.

Gr. C.

Kartka z pamiętnika:

28 lutego 2007

Moje życie nie ma sensu. Ojciec znowu wrócił dzisiaj pijany, na szczęście nie awanturował się i poszedł spać. Czy to się kiedyś skończy??? Nie mogę się uczyć, jeść, spać, duszę się, moje życie nie ma sensu. Jak można tak krzywdzić najbliższych sobie ludzi! W czasie wczorajszej awantury Zosia i Michałek tak strasznie płakali... Ale dotąd miałam przyjaciółkę, a dzisiaj wszystko się skończyło... Kiedy zapytała dzisiaj, dlaczego jestem taka smutna – opowiedziałam jej o wszystkim. Kasia w czasie lekcji wf-u powiedziała o tym Karolinie i teraz wie już cała klasa. Tak strasznie się wstydę... nie pójdę jutro do szkoły. Życie jest do bani!!!

Zadanie dla grupy: Przedstawić za pomocą scenki improwizowanej spotkanie i rozmowę przyjaciółek (osoby z grupy pomagają dziewczętom, wymyślając argumenty, których one mogłyby ewentualnie użyć w rozmowie).

Gr. D.

Grupa ma przygotować przedstawienie improwizowane na podstawie fragmentów „Małego Księcia” (spotkania bohatera z lisem) z rozdziału XXI. Wskazane byłoby wykorzystanie rekwizytu – maki, środków wyrazu: dźwięków, muzyki oraz efektów wizualnych (zaciemnienie sali, użycie reflektora). Mogą z tych tworzyw sztuki teatralnej korzystać także członkowie innych grup. Ważne jest budowanie nastroju, napięcia.

● **Przedstawienie efektów pracy grup.**

Poszczególne grupy (trzy) przedstawiają swoje scenki improwizowane. W kulminacyjnym momencie prowadzący stosuje technikę „stopklatki” i wykorzystuje strategię „pięć poziomów świadomości” w stosunku do osób będących w roli. Pomagają one w zrozumieniu postępowania bohaterów:

Poziom czynności: Co teraz robisz, kim jesteś?

Poziom motywacji (przyczyny zewnętrznej): Dlaczego to robisz?

Poziom motywacji (wewnętrznej), oczekiwań: Po co to robisz? Co chcesz przez to osiągnąć?

Poziom modeli i wzorców (wzory postępowania): Skąd wiesz, że takie zachowanie jest odpowiednie w danej sytuacji ?

Filozofia – poziom przekonań: Jakie są twoje zasady, filozofia życiowa?

5. Omówienie prezentacji przez wykonawców i obserwatorów.

Dyskusja na temat: jaka powinna być prawdziwa przyjaźń? Jakie cechy charakteru powinien mieć człowiek, który zasługuje na przyjaźń, a także potrafi ją budować i utrzymać? Dlaczego „decyzja oswojenia niesie ze sobą ryzyko łez?” – próba odpowiedzi. Czym jest odpowiedzialność w przyjaźni?

6. Informacje zwrotne.

Prosimy uczestników o napisanie na kartkach, czego nauczyli się (lub nie) na dzisiejszych zajęciach. Np. *Zrozumiałem/am, że.....*

Uświadomiłem/am sobie, że.....

Informacje te pozwolą nam odpowiedzieć sobie na pytanie, czy podczas zajęć osiągnęliśmy zamierzony cel. Mogą także być wskazówką dotyczącą tego, jak podobne zajęcia należałoby modyfikować w przeszłości.

Katarzyna Wypler Gimnazjum

5.

Zajęcia 45-minutowe

Temat:

„Jak cię widzą, tak cię piszą”.

Cel główny zajęć:

- kształcenie umiejętności dobierania ubioru do sytuacji.

Cele szczegółowe:

- doskonalenie umiejętności nazywania swoich emocji, przeżyć, związanych z określoną sytuacją,
- kształcenie poczucia estetyki i wrażliwości na wygląd zewnętrzny, w zależności od sytuacji,
- ćwiczenie umiejętności opisywania prezentowanej postaci, rozpoznawania jej cech osobowych,
- formułowanie argumentów i przedstawianie własnych sądów.

Techniki dramowe:

improwizacja, nauczyciel i uczeń w roli.

Pomoce:

tablica magnetyczna z magnesami albo tablica korkowa i pinezki, zdjęcia (zarówno w dużym, jak i małym formacie) przedstawiające: *kobietę w garsonce (typ bizneswoman), mężczyznę w garniturze, człowieka bezdomnego, mężczyznę w stroju sportowym, gospodynię domową;* paski papieru do zapisywania cech.

Wprowadzenie

Jako nauczyciele doświadczamy niejednokrotnie sytuacji, w których nasi uczniowie przychodzą do szkoły niewłaściwie ubrani. Kwestie te są często poruszane w regulaminie szkoły. Tłumaczymy naszym uczniom, że ubiór szkolny różni się od stroju dyskotekowego lub plażowego. Dowiadują się, na czym polegają te różnice i z czego wynika koniecz-

ność dobrania ubioru w zależności od pory dnia, miejsca, w którym przebywamy. Właściwy ubiór stanowi wyraz szacunku dla osób, z którymi się spotykamy, pracujemy itp.

Znamy wszyscy powiedzenie: „Jak cię widzą, tak cię piszą”. Nasi uczniowie także mają już jakieś własne doświadczenia, związane z tym przysłowiem. Mogą się jednak pojawić opinie, że „Nie szata zdoła człowieka”. Sens tego drugiego stwierdzenia odnosi się jednak bardziej do sfery duchowej niż fizycznej człowieka. Uczniowie lubią też wygłaszać poglądy, że ubiór to nasza prywatna sprawa, że nie należy ograniczać czyjejś wolności osobistej przez narzucanie stylu ubioru itp. Próba weryfikacji tych ostatnich opinii jest właśnie celem niniejszych zajęć.

Przebieg zajęć:

1. Ćwiczenie dramowe: Kim jest ten człowiek? – charakterystyka osób na podstawie fotografii.

Uczniowie siadają w kręgu. Nauczyciel wieszka na tablicy magnetycznej duże zdjęcie danej postaci i prosi uczniów, by na paskach papieru i tylko na podstawie fotografii scharakteryzowali prezentowaną osobę. Każdy musi to zadanie wykonać indywidualnie. Uczniowie mają określić np. charakter, zawód, zamiłowania, status społeczny, stan psychiczny postaci uwidocznionej na zdjęciu. Na każdym pasku papieru należy wpisać jedną informację na temat tej osoby.

Nauczyciel pokazuje kolejno zdjęcia:

- kobiety w garsonce (bizneswoman),
- człowieka bezdomnego,
- mężczyzny w stroju sportowym,
- gospodyni domowej.

Po scharakteryzowaniu każdej z powyższych postaci nauczyciel rozkłada na podłodze te same zdjęcia w małym formacie, w znacznej odległości od siebie. Wokół zdjęcia danej postaci uczniowie układają w formie rozety zapisane paski papieru. Następnie dzieci stają w kręgu i wspólnie charakteryzują daną postać.

Prawdopodobnie pojawiać się będą następujące stwierdzenia:

- kobieta w garsonce jest wykształcona, inteligentna, dowcipna, jest panną, posiada dobry status materialny itp.

— bezdomny to alkoholik, bezrobotny, zaniedbany, rozwiedziony, jest chory, smutny itp.

— człowiek w sportowym stroju jest wysportowany, dobrze wykształcony, niepalący, kawaler, zadowolony z życia itp.

— gospodyni domowa to niewykształcona, samotna, wielodzietna matka, osoba zakompleksiona, nieszczęśliwa itp.

Nauczyciel powinien zachęcać do dyskusji na temat prawidłowości i tendencji, które znalazły się w poszczególnych charakterystykach. Dlaczego się one pojawiły? O czym to świadczy?

Uczniowie zapewne zauważą, że z psychologicznego punktu widzenia jesteśmy skłonni oceniać ludzi na podstawie pierwszego wrażenia. Wykonane przez nich zadanie prawdopodobnie to potwierdzi. Nauczyciel powinien wyeksponować to spostrzeżenie, że uczniowie, nic nie wiedząc o ludziach z fotografii, przypisali im pozytywne bądź negatywne cechy. Czy na pewno słusznie? W psychologii mówi się o tym, że ludzie mają skłonność do przypisywania ludziom ładnym cech pochlebnych, tj. utalentowania, uczciwości, inteligencji.

Mając na uwadze wnioski z dyskusji, uczniowie powinni teraz zastanowić się nad własną sytuacją. Nauczyciel może zapytać: Jak zostalibyście ocenieni przez nieznaną otoczenie? Pozytywnie? Negatywnie? Neutralnie?

Niektórzy ludzie, ubierając się w pewien sposób, liczą się ze zdaniem i opinią środowiska. Niektórzy stwierdzą, że ubiór i wygląd zewnętrzny to ich prywatna sprawa. Ale czy na pewno? Następne ćwiczenie jest właśnie próbą odpowiedzi na to pytanie.

2. Improwizacje nt. „Mój ubiór świadczy o mnie”.

Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy. Uczniowie mają za zadanie przedstawić cztery różne sytuacje fikcyjne w formie scenek improwizowanych. Może je wymyślić sam nauczyciel, biorąc pod uwagę zdarzenia w danej klasie, szkole. Scenki powinna łączyć wspólna cecha – kłopotliwa sytuacja, związana z niewłaściwym, nieodpowiednim w danej sytuacji strojem, wyglądem postaci. Mogą to być następujące sytuacje (wylosowane przez daną grupę lub przydzielone przez nauczyciela):

- Jest godzina 15. Jacek/Ania znajduje się w swoim pokoju i rozmawia z przyjaciółmi: Arkiem,

DRAMA

Filipem, Asią i Zosią. Do pokoju wchodzi siostra Jacka/Ani. Jest w szlafroku, dziurawych kapciach, papilotach (wałkach) na głowie.

- Jesteście w klasie. Trwa lekcja. Do klasy wchodzi spóźniona koleżanka w bluzce odsłaniającej brzuch, w kusej minispódnicy. W uszach ma wielkie, złote kolczyki – koła. Jej wygląd jest wyzywający.
- Grupa przyjaciół umawia się na wyjście do teatru, gdzie odbędzie się przedstawienie premirowe. Na miejscu okazuje się, że jedna z osób jest ubrana w bluzę z kapturem i džinsy, podczas gdy pozostali – elegancko: dziewczynki w sukienki wieczorowe, a chłopcy w garnitury.
- Korytarz w szkole. Uczniowie rozmawiają podczas przerwy. W pewnym momencie podchodzi do nich chłopiec w pomiętej, postrzępionej, brudnej koszuli. Jego widok jest odrażający. Próbuje dołączyć się do rozmowy.

Po kolei każda z grup przedstawia swoją scenkę. W momencie, w którym konflikt zostanie dostatecznie zarysowany, nauczyciel zatrzymuje akcję (stopklatka). Zaistniała sytuacja zostaje poddana wstępnej analizie poprzez zastosowanie przez nauczyciela pytań tworzących pięć poziomów świadomości w stopklatce:

— Co teraz robisz?

— Dlaczego to robisz?

— Co chcesz przez to osiągnąć?

— Skąd pochodzą wzorce Twoich zachowań?

— Na czym polega Twoja filozofia życiowa?

Oto przykłady kilku możliwych do uzyskania odpowiedzi na powyższe pytania – w odniesieniu do pierwszej improwizacji.

Pytania do Jacka/Ani:

— Co robisz w tej sytuacji?

(Np. podbiegam i wypycham siostrę z pokoju, szybko zamykając drzwi; śmieję się z niej; udaję, że jej nie widzę i kontynuuję rozmowę z przyjaciółmi, licząc, że szybko wyjdzie z pokoju; mówię jej, żeby się odpowiednio ubrała, a potem do nas przyszła, jeśli ma na to ochotę; krzyczę na nią, żeby wyszła itp.).

— Dlaczego tak się zachowujesz?

(Np. bo mi wstyd za siostrę; jestem skrepowana/y; sądzę, że będę tak oceniona/y przez przyjaciół, jak

oni ją prawdopodobnie ocenili; śmiechem chcę zamaskować zażenowanie; krzykiem chcę wyładować swoją złość itp.).

— Co chcesz osiągnąć swoim zachowaniem?

(Np. ukryć wstyd przed przyjaciółmi; wyładować złość na siostrze; zamaskować skrepowanie itp.).

— Na czym/na kim się wzorujesz?

(Np. na moim ojcu, bracie; wszyscy tak się odzywają do siebie w rodzinie itp.).

— Jaka jest twoja filozofia życiowa?

(Np. maskowanie się; ukrywanie; agresja itp.).

Pytania do przyjaciół Jacka/Ani:

— Co robicie w takiej sytuacji?

(Np. udajemy, że nie widzimy siostry koleżanki/kolegi; czekamy, jak zachowa się nasza koleżanka/kolega, a potem przejmujemy jej zachowanie; nie robimy nic; pocieszamy koleżankę/kolegę, że u nas w domu też są takie zwyczaje; opowiadamy dowcip, żeby rozładować atmosferę; śmiejemy się i krytykujemy siostrę koleżanki/kolegi).

— Dlaczego tak postępujecie?

(Np. nie chcemy krepować naszej koleżanki/kolegi; przyjmujemy postawę neutralną, bo tak najłatwiej; bo głupio się czujemy i próbujemy załagodzić sytuację dowcipem, nie widząc lepszego rozwiązania; śmiejemy się, bo śmiesznie wygląda w tych papilotach).

— Co chcecie osiągnąć swoim zachowaniem?

(Np. rozładować napiętą atmosferę; zaistnieć w towarzystwie i powiedzieć coś dowcipnego).

— Na kim/na czym się wzorujecie w swoim zachowaniu?

(Np. na rówieśnikach; robimy tak, jak każde dobre zachowanie, tzn. tak jak nas wychowali rodzice).

— Jaka jest wasza filozofia?

(Np. przede wszystkim nie szkodzić; chcę być zauważony; filozofia konformizmu).

Pytania do siostry:

— Co teraz robisz?

(Np. szybko wychodzę, bo nie wiedziałam, że siostra/brat ma gości; nie widzę nic niestosownego w swoim wyglądzie – przecież jestem w swoim domu; robię wszystko, żeby przyłączyć się do rozmowy; udaję, że czegoś szukam i zaraz potem wychodzę).

— Dlaczego tak się zachowujesz?

(Np. bo mi wstyd; bo tak wychowali mnie moi rodzice; bo nie widzę nic niestosownego w swoim wyglądzie; nie zależy mi na moim wyglądzie, nie dbam o opinie innych ludzi).

— Co chcesz osiągnąć swoim zachowaniem?

(Np. zwrócić na siebie uwagę kolegów/koleżanek siostry; nie chcę osiągnąć, po prostu pokazuję, że tak chodzę ubrana, będąc w swoim domu).

— Na kim wzorujesz się w swoim zachowaniu?

(Np. tak wychowali mnie rodzice, oni chodzili byle jak ubrani po domu i ja też tak robie; to mój wybór, chcę w domu czuć się swobodnie).

— Jaka jest Twoja filozofia życiowa?

(Np. to mój dom i będę w nim wyglądać, jak chcę - „Wolność Tomku w swoim domku”; „Nie szata zdoła człowieka”).

3. Dyskusja prowadząca do sformułowania problemów, oceny zachowań bohaterów.

Uzyskany wcześniej przez uczniów materiał dramowy wymaga pogłębionej analizy i interpretacji. Powinni oni podjąć próbę sformułowania wniosków: w jaki sposób należy się ubrać, aby nie narazić się na negatywne opinie środowiska? Kultura narzuca pewien styl, kanon ubioru, zależny od danej sytuacji.

Wygląd świadczy o tobie (jak cię widzą, tak cię piszą). Bardzo często jesteś oceniany na podstawie pierwszego wrażenia. Być może sądzisz, że to nie ma znaczenia. W grupie, gdzie wszyscy cię znają, może nie, ale w innych sytuacjach życiowych, np. podczas poszukiwania pracy, nawiązywania nowych znajomości, twój wygląd bardzo się liczy.

Wygląd nie jest tylko prywatną sprawą, bo „dotyka” także twoje otoczenie. Znajomi, przyjaciele, rodzina mogą być z ciebie dumni lub wstydić się za ciebie, mogą chcieć z tobą przebywać lub ograniczać z tobą kontakty.

Sztuka dobrego wyglądu to nie tylko odpowiednie dobranie stroju do miejsca, sytuacji, ale również jego czystość, schludność a w wielu wypadkach również elegancja i prostota.

4. Podsumowanie.

Podsumowaniem powyższego ćwiczenia może być przemyślenie przez uczniów zakończenia scenek,

zgodnych z *savoir’ vivre* oraz ich przedstawienie w następnej scenie improwizowanej.

Zadanie to nawiązuje w pewien sposób do teatru forum, techniki dramowej polegającej na przekształcaniu sytuacji w celu rozwiązania problemu. Jeśli zdecydujemy się na rozwinięcie tej formy działania, nauczyciel może posłużyć się książką Anny Dziedzic „Drama a wychowanie”, w której autorka opisuje teatr forum (rozwiązywanie problemów poprzez przekształcanie sytuacji dramowej). Należy się jednak liczyć z tym, że zajęcia takie zajmą nam więcej czasu. Można na nie przeznaczyć osobną lekcję.

Zadanie to, w przypadku pierwszej analizowanej scenki, wyglądałoby następująco:

Proponujemy uczniom działanie polegające na przekształceniu sytuacji, którą przedstawili poprzednio. Grupa „odgrywa” ponownie swoją scenkę w pierwotnej postaci. Pozostali uczniowie, obserwując zdarzenie, mają prawo – umówionym wcześniej znakiem – zatrzymać akcję i wejść w rolę jednej z postaci. Czy to zmieni charakter zdarzenia? Pojedyncze działanie chyba nie, ale próby można powtórzyć. Chodzi o doprowadzenie do sytuacji pozytywnej i uświadomienie sobie ujawnionych trudności oraz ich przyczyn.

Także nauczyciel umówionym znakiem (np. kłaśnięcie) może zatrzymać akcję i zaproponować: „teraz da się coś tutaj zmienić...” Sam może wejść w rolę lub poprosić o to kogoś z obserwatorów. Ta sama grupa przedstawia na koniec swoją scenkę w całkowicie nowej wersji.

Bibliografia:

- Krystyna Skarżyńska, *Spostrzeganie ludzi*, Warszawa 1981.
- Anna Dziedzic, *Drama a wychowanie*, Warszawa 1999.

Kronika Polskiego Ośrodka ASSITEJ grudzień 2006 – marzec 2007

Jubileusz 25-lecia Polskiego Ośrodka ASSITEJ cd.

Uroczyste obchody jubileuszu zostały przesunięte z planowanego wcześniej 17 lutego 2007 r. na termin późniejszy, ponieważ wiąże się z dorocznym zjazdem członków ASSITEJ czyli walnym zgromadzeniem sprawozdawczo-wyborczym. Termin zgromadzenia jest przesuwany z powodu procedury wprowadzania zmian w statucie PO ASSITEJ i związanych z tym ustaleń prawnych.

Natomiast publikacja pt. „**Polski Ośrodek ASSITEJ – 25 Lat**” już się ukazała. Dokumentuje ona 25 lat działalności PO ASSITEJ. Szczegółowo omawia historię Stowarzyszenia oraz wszystkie inicjatywy ostatniego ćwierćwiecza. Dostarcza pełnej wiedzy o ideach, wydarzeniach, projektach, o współpracy zagranicznej, życiu codziennym oraz ludziach, którzy tworzyli historię Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Stowarzyszenia Teatrów dla Dzieci Młodzieży ASSITEJ.

Duży fragment publikacji poświęcony jest podnoszeniu kwalifikacji zawodowych poprzez DRA-MĘ – metodę edukacji XXI wieku oraz opisowi działań eksperymentalnej Szkoły Aktorskiej Haliny i Jana Machulskich przy PO ASSITEJ, w której podstawą przyspieszonego rozwoju młodego aktora jest metoda dramy.

Publikacja ukazuje Czytelnikowi istotny fragment dorobku teatru dla dzieci i młodzieży w Polsce, formy integrowania się środowiska polskich artystów, działających na rzecz edukacji kulturalnej młodych pokoleń, wskazuje kierunki działania i wzory dla innych organizacji kulturalno-edukacyjnych, środowisk i animatorów zajmujących się dziedziną wychowania przez teatr i dramę. Ponadto wskazuje ważną rolę twórców teatralnych w rozbudzaniu młodych talentów aktorskich, reżyserskich, dramaturgicznych i społecznych, ukazuje sposoby kontynuowania rozwoju uzdolnień dzieci i młodzieży poprzez uczestnictwo w różnych formach aktyw-

ności proponowanej przez PO ASSITEJ, np.: warsztaty, konkursy, festiwale, zjazdy, szkolenia.

W opracowaniu znajdują się rozdziały poświęcone roli kultury w procesie edukacji, socjalizacji i adaptacji społecznej, np. szkolenie nauczycieli, instruktorów i młodych twórców metodą dramy, przykłady i ocena rezultatów pracy dramą, wyniki badań naukowych.

Odbiorcami publikacji są: animatorzy kultury, twórcy teatru, nauczyciele, studenci, krytycy, międzynarodowe stowarzyszenia teatralne, ośrodki ASSITEJ w świecie, organizacje pozarządowe, prowadzące edukację kulturalną, wychowawcy, dzieci i młodzież.

Książka obejmuje następujące **rozdziały**:

- „Oni pomogli” – Halina Machulska
- „ASSITEJ czyli sposób na życie” – Maciej Wojtyszko
- „Halina Machulska i jej ASSITEJ” – Henryk I. Rogacki
- „Kronika ASSITEJ 1981-2006” – Danuta Szczuka
- „Pewnego lata w Osuchowie” – Liliana Bardijewska
- „Drama w Polskim Ośrodku ASSITEJ i jej entuzjaści” – Alicja Pruszkowska
- „Brytyjscy specjaliści o dramie w Polsce” – Alicja Pruszkowska
- „Drama w Polskim Ośrodku ASSITEJ – kalendarium” (Alicja Pruszkowska we współpracy z Elżbietą Suwalską)
- „W poszukiwaniu Polskiego Szekspira” – Liliana Bardijewska
- „Konkurs Szukamy Polskiego Szekspira – kalendarium” (Liliana Bardijewska)
- „Konkurs Młodzi Tłumacze – kalendarium”
- „Międzynarodowy Festiwal „Korczak Dzisiaj”
- Dokumentacja Festiwalu
- „Szkoła Aktorska H. i J. Machulskich” – Jan Machulski

- Dokumentacja Szkoły Aktorskiej
- Nagrody PO ASSITEJ

Publikacja jest pracą zespołu redakcyjnego, w skład którego wchodziły: Joanna Rogacka (redaktor naczelny), Halina Machulska, Liliana Bardijewska, Elżbieta Socha, Alicja Pruszkowska, Danuta Szczuka.

Książka jest dwujęzyczna – cały tekst podany jest również w języku angielskim.

Osoby zainteresowane publikacją proszone są o kontakt z biurem PO ASSITEJ.

☆☆☆

XI Międzynarodowy Festiwal Teatrów Dla Dzieci i Młodzieży „Korczak 2007”

Odbędzie się on w dniach 1-6 października 2007 roku w Warszawie. Początek roku 2007 to etap kwalifikacji zespołów teatralnych. Zgłosiło się kilkanaście teatrów polskich i tyleż zagranicznych.

☆☆☆

Szkoła Aktorska H. i J. Machulskich przy PO ASSITEJ

27 stycznia 2007 r. odbyła się premiera spektaklu dyplomowego pt. „Ale pytą w plecy?” na motywach sztuki Dušana Kovačevića „Larry Thompson – dramat pewnej młodości” w reż. Roberta Kudelskiego. Spektakl odbył się w Teatrze Nowym w Warszawie.

7 lutego 2007 r. odbyła się premiera spektaklu dyplomowego Luigi Pirandello pt. „Giganci z Gór” w reż. Przemysława Wasilkowskiego. Spektakl odbył się w Mazowieckim Centrum Kultury i Sztuki w Warszawie.

W dniach 1-3 marca słuchacze zaprezentowali pracę Szkoły w I semestrze roku szkolnego 2006/2007 podczas VII Międzynarodowego Salonu Edukacyjnego Perspektywy 2007, EXPO XXI w Warszawie.

☆☆☆

Ognisko Teatralne „U Machulskich”

W roku szkolnym 2006/2007 Ognisko ma 12 grup i liczy ponad 200 uczestników. W grudniu odbyła się tradycyjna Wigilia wraz z pokazami przygotowanymi przez każdą z grup. Uczestniczyli w niej również państwo Halina i Jan Machulscy.

Pod koniec stycznia odbyły się pokazy semestralne. Każda z grup przedstawiła efekt poszczególnych zajęć z instruktorami.

W dniach 4-10 lutego odbyły się zimowe warsztaty w Jadwisinie. Wzięły w nich udział 42 osoby. Uczestnicy przygotowali 6 niespodzianek, 5 pokazów i 8 warsztatów. Ponadto odbywały się codzienne konkursy z nagrodami od sponsorów.

Na początku marca odbył się Konkurs Recytatorski w Ognisku, jak zawsze – obowiązkowy. 6 osób przeszło do eliminacji dzielnicowych w Ogólnopolskim Konkursie Recytatorskim i 2 w Warszawskiej Syrence. Karina Taranowicz zajęła I miejsce w dzielnicy i przeszła do kolejnej tury.

Trwają prace wstępne nad tegoroczną wymianą z niemiecką grupą PODIUM. Spotkania odbędą się w lipcu w Polsce i we wrześniu w Niemczech. Trwają również przygotowania do letnich warsztatów dramaturgiczno-teatralnych, które odbędą się w tym roku w Jadwisinie i Teresinie.

☆☆☆

„Ogniska Marzeń – drama w pracy z dziećmi problemowymi”

PO ASSITEJ jest w trakcie realizacji programu „Ogniska Marzeń – drama w pracy z dziećmi problemowymi”. Program adresowany jest do 3 grup kandydatów: młodych nauczycieli pracujących z młodzieżą zaniedbaną środowiskowo, absolwentów Szkoły Aktorskiej z uzdolnieniami pedagogicznymi, młodych pracowników administracyjnych, pracujących w ośrodkach wychowawczych.

Projekt ma na celu podniesienie poziomu edukacji dzieci z rodzin dysfunkcyjnych. W ramach stażu w Wielkiej Brytanii (Winchester, Uniwersytet i Teatr Edukacyjny) – przewidziane są 2 grupy 6-osobowe (pobyt po 9 tygodni) i w Niemczech (Lingen, które dysponuje prężnie działającym Centrum Pedagogiczno-Teatralnym) – 1 grupa 2-osobowa przez 9 tygodni. Planowane terminy stażu: maj 2007 oraz październik 2007.

Przygotowaniem do pracy z dziećmi problemowymi było Ognisko Baśni, prowadzone przez Halinę Machulską w SP nr 3 w Warszawie.

☆☆☆

Konkurs Dramaturgiczny dla Młodzieży

Polski Ośrodek ASSITEJ ogłosił w tym roku XII Edycję Konkursu dla Młodych Dramaturgów „**Szukamy Polskiego Szekspira**”. Przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży w wieku od 12 do 21 lat.

Konkurs organizujemy w dwóch kategoriach wiekowych: dziecięca – od 12 do 15 lat i młodzieżowa od 16 do 21 lat. Laureaci konkursu uczestniczą w obozach oraz warsztatach dramaturgicznych prowadzonych przez wybitnych dramaturgów, ludzi teatru. **Prace należy nadsyłać do dnia 31 stycznia 2008 r.**, natomiast wyniki konkursu zostaną oficjalnie ogłoszone w październiku 2008 r. podczas XII Międzynarodowego Festiwalu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży „KORCZAK 2008”.

Dodatkowe informacje oraz regulamin konkursu: Polski Ośrodek ASSITEJ, tel. (0-22) 32-96-220, tel./fax. 851-00-40; e-mail: assitej@poczta.onet.pl, strona internetowa: www.assitej.pl

☆☆☆

Konkurs dla młodzieży polonijnej „Młodzi Tłumacze”

PO ASSITEJ wraz z Domem Kultury „Rakowiec” – filią Ośrodka Kultury Ochoty organizuje Konkurs „Młodzi Tłumacze” od 2004 roku. Konkurs ten skierowany jest do młodzieży w wieku 16-21 lat, która na stałe mieszka poza terytorium Polski, biegle włada językiem polskim i językiem kraju zamieszkania. Podstawowym zadaniem projektu jest powstanie przy Polskim Ośrodku ASSITEJ w Warszawie grupy młodych tłumaczy literatury polskiej, wywodzących się ze środowisk polonijnych, którzy będą w przyszłości promotorami i tłumaczami polskiej współczesnej dramaturgii, poezji i prozy.

Młody tłumacz dokonuje przekładu dwóch fragmentów literatury pięknej z podaniem źródła – z języka polskiego na język kraju zamieszkania lub z języka kraju zamieszkania na język polski. W jury konkursu zasiadają uznani tłumacze literatury polskiej i obcej, literaci i twórcy polskiego teatru pod przewodnictwem Macieja Wojtyłki.

Do 1 maja 2007 r. można przysyłać prace na IV Konkurs „Młodzi Tłumacze”.

Pod koniec roku 2006 PO ASSITEJ wydał książkę „Młodzi Tłumacze”, zawierającą materiał podsumowujący trzy pierwsze edycje Konkursu, w tym nazwiska laureatów i noty o kilku wybranych, a także prace translatorskie autorstwa laureatów konkursu – fragmenty literatury polskiej, przetłumaczonej na języki krajów zamieszkania uczestników konkursu i literatury tych krajów na polski.

Języki użyte to: białoruski, bułgarski, hiszpański, holenderski, litewski, niemiecki i włoski. Wstęp i ważniejsze informacje tłumaczone są na angielski. Osoby zainteresowane publikacją proszone są o kontakt z biurem PO ASSITEJ.

Dodatkowe informacje oraz regulamin konkursu: Polski Ośrodek ASSITEJ, tel. (0-22) 32-96-220, tel./fax. 851-00-40;

e-mail: assitej@poczta.onet.pl, strona internetowa: www.assitej.pl

☆☆☆

Kursy dramy, prowadzone przez PO ASSITEJ:

1. Kurs I stopnia (40 godz.) odbył się w Warszawie w salach gościnnej Szkoły Podstawowej nr 143 im. St. Starzyńskiego w dniach 13 stycznia – 11 lutego 2007. Ukończyło go 21 osób – nauczycieli, pedagogów i studentów, którzy zapisali się wcześniej indywidualnie na listę oczekujących na kurs w biurze PO ASSITEJ.
2. Rozpoczął się dnia 17 marca kurs II stopnia (40 godz.), również w Szkole nr 143. Planowanowane zakończenie szkolenia – 22 kwietnia.

Opiekunem kursów dramy PO ASSITEJ od roku szkolnego 2006/2007 jest Wojciech Trzaskowski – edukator dramy.

Wzrasta zainteresowanie nauczycieli kursami łączącymi dramę z teatrem – wiedzą i umiejętnościami, jak prowadzić szkolny teatr z dziećmi i młodzieżą. Biuro PO ASSITEJ gromadzi zgłoszenia osób zainteresowanych takim kursem, który może uda się zorganizować jeszcze pod koniec roku szkolnego 2006/2007.

Zainteresowanych kursami prosimy o kontakt:

tel. (0-22) 32-96-220, tel./fax. 851-00-40;

e-mail: assitej@poczta.onet.pl, strona internetowa: www.assitej.pl

☆☆☆

Warsztaty dramy w CODN w Warszawie

Dnia 30 marca 2007 r. Halina Machulska i Alicja Pruszkowska prowadziły kilkugodzinne warsztaty dla 64 dyrektorów szkół z różnych stron Polski. Temat spotkania: „Agresja... Jak ją pokonać?” został poprzedzony wykładem dr Grażyny Poraj z Uniwersytetu Łódzkiego.

Opracowanie: *Elżbieta Socha*

D R A M A

PIERWSZY W POLSCE

poradnik dla nauczycieli i wychowawców
zainteresowanych

METODĄ DRAMY!

REDAKCJA CZASOPISMA
ul. GEN. R. ABRAHAMA 7 m. 49
03-982 WARSZAWA
TEL./FAX 022-613-54-68

Sprzedaż poradnika prowadzi

Polski Ośrodek ASSITEJ
ul. Bartycka 18
00-715 Warszawa
tel./fax: 022-851-00-40

Kopiowanie i przedruk bez zgody wydawcy zabronione.